

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

1. Toplanma Tarihi : 8-11 Haziran 1982

2- Şûra Gündemi : Gündemdeki Konular

Millî Eğitim hizmetlerinden öğretmen ve eğitim uzmanları (durum ve sorunları)

- 1- Öğretmen eğitiminin gelişimi
- 2- Öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler
- 3- Eğitim uzmanlarının eğitimi
- 4- Öğretmen ve uzmanların hizmet içi eğitimi
- 5- Öğretmen ve uzmanların sorunları, çözüm ve önerileri

3- Dönemin Millî Eğitim Bakanı : Hasan SAĞLAM

4- Şûra Başkanlık Divanı : Hasan SAĞLAM

5- Dönemin Millî Eğitim Bakanı'nın Şûrayı Açış Konuşması

8-11 Haziran 1982 tarihleri arasında toplanan XI. Millî Eğitim Şûrasında Sayın Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlam özetle şu konulara temas etmiştir:

"XI. Millî Eğitim Şûrası'nın gündemini, Millî Eğitim Hizmetinde "Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının Durum ve Sorunları" olarak tespit etmiş ve seçkin üyelerden kurulu bu şûranın gündemine getirmiştir.

Millî Eğitimin her öğretim kademesindeki öğretmen ve uzmanları, onların yetiştirme, öğrenim, ekonomik ve sosyal durum ve sorunlarını kapsamaktadır. Eğitim ve öğretim sisteminin başarıya ulaşması, temelde onu işletecek öğretmenlerin yetiştirilmesine bağlı olduğuna inanmayan artık ülkemizde yetkili ve yetkisiz hiçbir kimsenin kalmadığını şükranla belirtmem lazımdır.

XI. Millî Eğitim Şûrasında, Türk öğretmenin ve eğitim uzmanının niteliklerini Atatürk İnkılapları ve İlkeleri doğrultusunda belirleme ve bu konudaki çeşitli sorunlara çözümler arama, kararlara ulaşma ve uygulamalara temel esaslar getirme asil amaç olmuştur.

Türk Millî Eğitim Sisteminde, öğretmen dışında eleman yetiştirilmesi gereken alanlar tespit edilmiş ve bu alanlara uzmanlık düzeyinde elemanlar yetiştirilmesi gerektiği düşünülerek, bunların eğitimi için model önerilmiştir.

Hiç şüphe yok ki, XI. Millî Eğitim Şûrasına ait sorun ülkemizin geleceği ile ilgili öğretmeni hedef almakla beraber, en az ona teslim ettiğimiz çocuklarımız ve gençlerimizle ve dolayısıyla bütün toplumumuzla direk ilgilidir.

Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

6- Şûrada Alınan Kararlar

1. Öğretmen Eğitiminin Gelişimi

A. Ülkemizdeki Başlıca Eğilimler ve Gelişmeler

- 1- Gerek ilkokullara gerek ortaokullara öğretmen yetiştiren okullar başlangıçta büyük kentlerde veyahut yurdun daha çok batı bölgelerinde açılmış iken, zamanla ülkenin her köşesinde ve bölgesinde ilk öğretmen okulu veya eğitim enstitüsü gibi eğitim kurumları açılmıştır.
- 2- Öğretmen yetiştiren kurumların öğrenim süreleri kısa denilebilecek zamanda artış göstermiş, özellikle 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun kabulünden sonra her derecedeki okul öğretmenliği için en az 2 yıl yükseköğrenim görmüş olmak şartı getirilmiştir.
- 3- Millî Eğitim Temel Kanunu ile her dereceli ve her çeşit okul öğretmenlerinin genel kültür, özel alan bilgisi ve meslek formasyonu bakımından dengeli biçimde yetiştirilmesi öngörülmüş, bu husus öğretmen eğitiminde program

açısından temel bir ilke olmuştur.

- 4- Öğretmenlerin hizmeti içinde yetiştirilmeleri, uzun bir süre ihmal edildikten sonra ele alınmakla beraber, kısa bir zaman içinde çok sayıda öğretmen ve yöneticinin çeşitli kurslardan geçirilmesi imkânı sağlanmıştır.
- 5- Üniversitelerde eğitim fakülte ve bölümlerinin kurulmasıyla öğretmenlere ya kendi dallarında veya eğitimin çeşitli uzmanlık alanlarında yüksek lisans ve doktora yapma fırsatı yaratılmıştır.
- 6- Öğretmen yetiştiren okulların öğrenim süreleri zaman içinde genel olarak bir artış göstermekle birlikte bu gelişmeler daha çok özel alan (dal) eğitimiyle ilgili dersler lehine olmuş, genel kültür dersleri ile meslek dersleri ihmale uğramıştır.
- 7- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen okulları da dâhil olmak üzere eğitim kurumları arasında meslek derslerinin sayısı, sıralanışı ve içeriği bakımından tam bir uyum ve koordinasyon sağlanamamış, öğretmenlik ehliyeti (sertifikası) kazanmaya temel olacak ölçütlerin tespiti uzun süre ihmal edilmiştir.
- 8- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştiren meslek okullarında öğretmenlik formasyonu kazandıran ve son 15 yıl içinde çeşitlerinin arttığı görülen pedagojik formasyon kazandıran meslek derslerinin öğretiminde uzmanlığa pek az yer verilmiştir. Eğitim derslerini okutan bir öğretmenin, tüm eğitim derslerini okutabileceği düşüncesi esas alınmıştır.
- 9- Öğretmen yetiştiren çeşitli kurumlar arasında program bakımından tam bir bağlantı sağlanamamış, öğretmen adaylarına okul veya dal değiştirme imkânı tanınmamış veya bu imkân çok güç koşullara bağlanmıştır.
- 10- Öğrenim basamaklarına veya öğretim alanlarına göre açılan okullardan yetişen öğretmenlerin ileride aynı okullarda görev alabilecekleri düşünülerek, bu öğretmenler arasında mesleki bütünlük ve birliği sağlayacak, onlara ortak bir eğilim anlayışı ve tutum kazandıracak tedbirler alınmamıştır.
- 11- Öğretmen yetiştiren kurumlara nitelikli öğretim personeli yetiştirilmesi konusunda sistemli bir politika izlenmemiş; planlı dönemlerde de bu konuda beklenen düzeyde başarı sağlanamamıştır. Özellikle, son yıllarda öğrenci sayısı bakımından büyük bir artış gösteren eğitim enstitülerine nitelikli öğretmen bulmak ciddi bir sorun hâline gelmiştir.
- 12- Cumhuriyetten bu yana öğretmen yetiştirmede nitelik konusu üzerinde de durulmuş, ancak öğretmen açığını kapama endişesi, kalite konusunda amaca ulaşılmasını engellemiştir.
- 13- Öğretmen yetiştiren kurumlar genellikle öğretim elemanı, tesis ve her türlü araç gereç ihtiyacı yeterince sağlanamadan bir Bakanlık onayı ile açılmıştır. Bu uygulama da öğretmenin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir.
- 14- Hepsinden önemlisi öğretmenlerimizi, cumhuriyetten bu yana temel karakterini oluşturan yürekleri yurda hizmet ideali ile Atatürkçü çizgide yetiştirmek için gerekli politika, sistem ve uygulama birliğinin yeniden oluşturulması gerekmektedir.

B. Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme

- 1- Bütün dünyada genel eğilim, öğretmen yetiştirme süresinin yukarıya doğru uzatılması yönündedir.
- 2- Öğretmen kaynakları süre, program, uygulama etkinlikleri ve görevlendirme şartları vb. bakımlarından her ülkede büyük ayrılıklar göstermektedir.
- 3- İlkokul öğretmenlerini hâla orta eğitim düzeyindeki eğitim kurumlarında yetiştirmeye devam eden ülkeler bulunmaktadır.
- 4- Bütün öğretmenlerin yükseköğretim düzeyinde bir eğitim görmeleri inanç ve görüşü, güç ve yaygınlık kazanmaktadır.
- 5- Birçok ülkede, birbirinden farklı düzey ve türdeki okullarda görev alacak öğretmenlerin, bu okulların devamı biçiminde kurulmuş meslek okullarından yetiştirilmesi politikasından uzaklaşıldığı görülmekte ve öğretmen eğitimi konusunda birliğe gidilmektedir.
- 6- Öğretmen adaylarının seçimi ve bu seçimi yapacak kurum ve kişilerin tespiti konusu, öğretmen ihtiyacının gerek nicelik, gerek nitelik yönünden karşılanması bakımından giderek büyük önem kazanmaktadır.

- 7- Öğretmen adayları için hazırlanan programları, genellikle uzmanlığa dönük olan dersleri, sosyal bölümlere dayalı dersler, pedagojik formasyon sağlayan dersler ve uygulama çalışmalarından oluşmaktadır.

C. Teklifler

- 1- Öğretmen yetiştiren fakülte, yüksekokul ve birimlerine öğrenci alımında, programların oluşturulmasında ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde, (özellikle geçiş döneminde) üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığının yakın bir iş birliğinde bulunmaları zorunlu görülmektedir.
- 2- Öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksekokullara öğrenci alımında, öğretmen liseleri ve bazı mesleki ve teknik okullarına belirli oranda kontenjan tanınmalıdır. Özellikle öğretmen liselerinin lise standardı korunarak, öğrencinin yetenekli olduğu alanlarda öğretmenliğe özendirici ve hazırlayıcı seçmeli dersler yönetimini içeren programlar geliştirilmelidir.
- 3- Liseleri birinci, ikinci ve üçüncülikle bitirenlerin, kendi yetişme alanlarına uygun olan, öğretmen yetiştiren kurumlara sınavsız olarak girebilmeleri sağlanmalıdır.
- 4- Öğretmen yetiştiren fakültelerde öğrencilerin bir bütünlük içinde eğitilmesi amacıyla özel alan, meslek bilgileri, genel kültür derslerine, bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmesi gerekmektedir.
- 5- Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlarda lisans öğrenimini tamamlayanlar, eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon görmek suretiyle öğretmen olarak atanabilmelidirler.
- 6- Bütün fakülte ve yüksekokullarda (hâlen görev yapan ve yeni atanacak olan) araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve yardımcı doçent gibi öğretim elemanlarına pedagojik formasyon kazandıran programların uygulanması, özellikle bu programlarda genel ve özel öğretim yöntemlerine ağırlık verilmesi uygun görülmektedir.
- 7- Üniversiteler içinde alanla ilgili, laboratuvar ve uygulama görevi yapacak, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimi, özel eğitim, temel eğitim, orta eğitim kurumlarının oluşturulması, üniversitelerin özellikle öğretmen ve uzman eğitimine ağırlık veren fakülte, yüksekokul ve birimlerinin alan araştırmaları ve uygulamaları için buldukları bölgelerde, Bakanlığa ait okullar ve personel ile iş birliğine gidilmesi, ihtiyaç duyulan konularda Talim ve Terbiye Başkanlığı ile ortak araştırma, geliştirme ve uygulama projeleri başlatıp yürütmeye önem ve öncelik verilmesi zorunlu görülmektedir.
- 8- Bütün üniversitelerin öğretmen yetiştiren fakülte, yüksekokul ve birimlerinde bütünlüğü sağlayıcı, asgari müştereklerde birleşen programlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- 9- Yabancı ülkelerde öğretmenlik mesleği ve diğer mesleklerle ilgili lisans ve lisansüstü öğretim yaparak memleketimizde görev talep edenlerin muadeleti konusunda karar vermede, Talim ve Terbiye Başkanlığının Yükseköğretim Kurulu ile iş birliği yapmasına karar sürecini kısaltma açısından fayda mülahaza edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Öğretmen Eğitiminde Hizmet öncesi Sorunlar ve Teklifler

A. Öğretmen Eğitiminin Genel Amaçları

Öğretmen yetiştiren bir kurumu bitiren öğretmen adayı;

- 1- Eğitim ve öğretim çalışmalarının, esasta, Türkiye Cumhuriyetini ve ATATÜRK ilkelerini yaşatacak ve yüceltecek nesil yetiştirmeye yönelik olduğunu bilir.
- 2- Ülkemizin kalkınma sorunlarıyla eğitim arasındaki bağlantı konusunda bilinçlidir ve yetiştireceği kuşakların kalkınmada rol oynayacaklarını bilir.
- 3- Eğitim biliminin kavramsal yapısını, metodolojisini ve terminolojisini bilir.

- 4- Eğitim sorunlarını, inceleme ve araştırma yaparak çözer ve eğitimde gelişmeyi sağlar.
- 5- Çeşitli ders konularının okul programlarının tümünde oynayacağı rolü bilir.
- 6- Çalıştığı eğitim kademesindeki öğrencilerin gelişimini etkileyen fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik etkenlerin aynı zamanda bireyde yarattığı gelişim özelliklerini, ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları karşılamada eğitimin görev ve sorumluluklarını kavrar.
- 7- Öğretim süreçleri hakkında bilgi sahibidir; esas görevinin öğrenciyi yargılamaktan çok, ona yetişmesinde yardım etmek olduğunu bilir.
- 8- Her öğrencinin yeteneklerini, bireysel farklılıkları dikkate alarak geliştirir.
- 9- Öğretim alanında sahip olduğu bilgiyi, öğrenci davranışlarını geliştirme doğrultusunda kullanma yeteneği kazanır.
- 10- Elde edebileceği araçlardan yararlanarak iletişim kurma becerisine sahiptir.
- 11- Bilim ve teknolojiadaki, mesleği ve alanı ile ilgili gelişmelerden yararlanma davranışı gösterir.
- 12- Öğretmenlik mesleğinin statüsünü, ahlak kurallarını başlıca sorunlarını ve mesleğinin getirdiği imkân ve fırsatları bilir.

B. Öğretmenlik Mesleğinin Genel Standartları

- 1- Öğretmenlik bir meslektir.
- 2- Öğretmenlik mesleği, özel bir mesleki yeterliği gerektirir.
- 3- Öğretmenlik mesleğinde yetişenler, eğitim öğretim ve verildiğinde yönetim görevlerinden sorumludurlar.
- 4- Öğretmenler Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar.

C. Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Mevcut Sorunlar

- 1- Çeşitli eğitim kademe ve tiplerine, değişik kurumlardan, farklı programlarla değişik sürelerde öğretmen yetişmektedir.
- 2- Mevcut öğretmen yetiştirme programları, Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde yer alan yatay ve dikey geçişlere imkân verecek biçimde düzenlenmiştir.
- 3- X. Millî Eğitim Şûrası, eğitim programlarında bütünleşmeyi esas kabul etmiştir. Oysa mevcut öğretmen yetiştiren kurum programlarında bir bütünleşmeden çok, bir çeşitlenme görülmektedir.

Bu çeşitlenme özellikle;

- a) Muhteva kategorilerinin ağırlıklarında
 - b) Zorunlu seçimli dersler, yıl ve sömestr sistemi, haftalık ders saati ve kredi sistemlerinin uygulanmasında
 - c) Uygulama faaliyetlerine ayrılan süre ve bu faaliyetlerin düzenlenmesinde
 - d) Değerlendirme sistemlerinde
- dikkati çekmektedir.

- 4- Öğretmen yetiştiren kurumlarda 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinde belirtilen genel kültür, alan bilgisi, öğretmen meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda bu programlarla yetişen öğretmenlerin görev alacakları eğitim kurumlarının programları arasında gerekli ilişki kurulmamıştır.
- 5- Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinde ne gibi ek nitelikler aranılacağı, bu öğretmenlerin öğrenim düzeylerinin ne olacağı açıklıkla belirtilmemiştir.
- 6- Eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik belgesine sahip veya hiçbir belgesi olmayan kişiler öğretmen olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda bu tür kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi, yetişecek öğretmenlerin niteliğini önemli bir biçimde etkilemektedir.

- 7- Eğitim sistemimizin her kademesinde ücretli öğretmenler çalıştırılmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki ücretli öğretmenlerin oranları da dikkati çekecek kadar fazladır (% 28. 4). Oysa bilimsel araştırmalar, yalnızca ders saatinde derse girip çıkan öğretmenlerin, öğrencilerin bütün gelişmesiyle ilgilenemediklerini ortaya koymaktadır.
- 8- Bugüne kadar öğretmen yetiştirmede, sayısal sorunlar ile nitelik sorunları ayrı ayrı ele alınmıştır. Genellikle sayısal eksikliği gidermek için nitelikten fedakârlık yapılmıştır. Herkesçe bilinen hızlandırılmış eğitim bunun bir örneğidir. Nitelik sorunlarını bir yana iten bu çabalar da, öğretmen arz talep dengelerine dayalı olarak yürütülmediğinden, sayısal sorunlara da çözüm getirememiştir.

D. Öğretmen Eğitimi Modelinin Esasları

- 1- Temel Eğitim Kanunu'nun 43. maddesine göre öğretmen eğitimi, yükseköğretim çerçevesinde ele alınmaktadır. Buna göre; hangi kademe için hazırlanırsa hazırlansın, öğretmen adayının lise üstü bir öğretim görmesi gerekmektedir.
- 2- Bu kanun öğretmen yetiştirme sürelerini kayda bağlamamaktadır. Geliştirilen modele göre her kademe öğretmenliği için genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi dâhil lisans (4 yıllık öğrenim) kabul edilmiştir.
- 3- Şüphesiz kalite sorununu çözümlleyen tek faktör programın süresi değildir. Sürenin nasıl kullanılacağı konusu daha da büyük önem taşır. Burada dikkat edilecek husus, her kademe öğretmenliğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerin bu süre içinde en iyi bir biçimde kazandırılmasıdır. Model oluşturulurken bu konuya özen gösterilmiştir.
- 4- X. Millî Eğitim Şûrası'nda, eğitim programlarının bütünleşmesi ilke olarak kabul edilmiştir. Buna göre, öğretmen yetiştirme programlarında da bütünleşmeye gitmek gerekmektedir. Aşağıda sıralanan ilkelerin yaygınlaştırılması, bu programlarda bütünleşmeyi sağlamak açısından gereklidir.
 - a) Sömestr sistemi uygulanacaktır.
 - b) Kredi sistemi uygulanacaktır.
 - c) Öğretmen yetiştirme programlarında yer alan içerik kategorilerinin (alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür) düzenleme ve ağırlıklarında paralellik sağlanacaktır.
 - d) Seçmeli derslere yer verilecektir.
 - e) Uygulama faaliyetlerinde birlik sağlanacaktır.
 - f) Uygulama okulları belirlenecektir.
 - g) Değerlendirme süreçlerinde birlik sağlanacaktır.
- 5- Temel Eğitim Kanunu'nun 43. maddesi, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adayının göreceği eğitimin yatay ve dikey geçişlere imkân verecek biçimde düzenlenmesini emretmektedir. Böylece geliştirilen öğretmen yetiştirme program modeli, yatay ve dikey geçişlere imkân sağlamaktadır.
- 6- Gerek ülkemizin ekonomik durumu, gerekse coğrafi konumumuz göz önünde bulundurulduğunda, her öğretim alanında bir öğretmen tayininin israf olduğu görülmektedir. Bu nedenle her öğretmen adayının, bir esas alan yanında bir de yardımcı alanda yetiştirilmesi öngörülmektedir.

E. Öğretmen Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Düzeni Ve Ağırlığı

Öğretmen yetiştirme programında içerik kategorilerinin düzenini inceleyebilmek için, öncelikle öğretmenlik mesleğini analiz etmek gerekir.

Öğretmen olacak bir kişi şu üç niteliğe sahip olmalıdır:

- a) Öğretmenlik meslek bilgisi
- b) Alan bilgisi
- c) Genel kültür

Bu üç nitelik, öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken üç tür içerik kategorisinin oluşturur.

Hangi kurum için öğretmen yetiştirme söz konusu olursa olsun, her öğretmen adayı ortak ve zorunlu öğretmenlik meslek bilgisi dersleri alacaktır. Yine her öğretmen adayı yetiştireceği kurum, kademe ve tipine göre

zorunlu ve seçmeli dersler ile (alanına özgü) Özel Öğretim Yöntemleri ve Uygulamaları derslerini de izleyerek mesleğinde derinleşecektir.

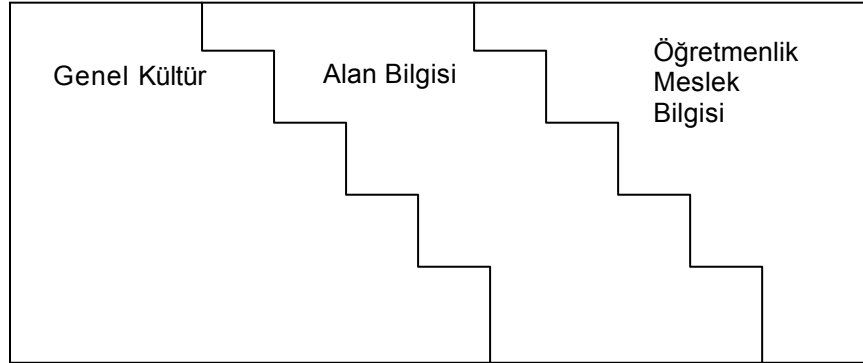
Her öğretmen adayı ortak bir genel kültüre sahip olmalıdır. Örneğin; Türkçe, Türk İnkılap Tarihi, Yabancı Dil gibi dersler ortak ve zorunlu genel kültür dersleri olup öğretmenlere genel bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bunun yanında, öğretmen adayı, alanının gerektirdiği genel nitelikteki bilgileri de kazanmak zorundadır. Genel kültür dersleri arasında yer alacak bu nitelikteki derslerle, öğretmen adaylarına, hem mesleklerinin hem de alanlarının gerektirdiği, genel kültür sağlanacaktır. Örneğin; Genel Psikoloji, Genel Sosyoloji, Genel Biyoloji gibi dersler (Bu derslerin öğreticiliğini yapmayacak.) öğretmen adayları için genel kültür niteliğinde derslerdir.

Öğretmen adayının, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi yanında tamamen öğretim yapacağı kademe ve tipteki okula ve öğretim alanına göre yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Alan bilgisi kategorisindeki derslerle öğretmen adayının eğitiminin bu boyutu da tamamlanacaktır.

1- Öğretmen Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Düzeni

Yukarıda açıklanan genel modelde yer alan öğretmenlik meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür kategorileri programlara değişik düzenleme ve ağırlıkta yerleştirilebilir. Aşağıdaki şekil önerilen modele en uygun düşen düzenlemeyi göstermektedir.(Şekil-1)
(Şekil - 1) İçerik kategorilerinin düzenlenmesi

4.YI

3.YI

2.YI

1.YI

"Paralel Düzenleme" olarak bilinen bu düzenlemede, her üç içerik kategorisi bütün sınıflarda paralel bir biçimde okutulmaktadır. Modelde, alan bilgisi ağırlığını korurken, genel kültür azalmakta, öğretmenlik meslek bilgisi artmaktadır. Ülkemizdeki öğretmen yetiştirme programlarının pek çoğunda bu düzenleme uygulanmaktadır.

2- Öğretmen Yetiştirme Kategorilerinin Ağırlığı

Öğretmen yetiştiren kurum oluştururken, içerik kategorilerinin program titizlikle tespiti gerekmektedir. Şekil 2, eğitime öğretmen yetiştirme kategorilerinin ağırlığı konusunda genel bir

Programlarında İçerik

programları için model içindeki ağırlığının da özellikle temel ve orta modelindeki içerik bilgi vermektedir.

Şekil 2' de görüldüğü gibi, programlarında alan bilgisine sekizde beş, bilgisine sekizde iki, genel kültüre verilmektedir. Böyle bir programda yer

öğretmen yetiştirme öğretmenlik meslek sekizde bir, ağırlık alması gereken ders

çeşidi ve bu derslerin kredi olarak görünümü konusunda bir örnek, aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo -1 Dört yıllık lisans programı

İÇERİK KATEGORİLERİ	DERS ÇEŞİDİ	KREDİ SAAT	AGIRLIK %
Öğretmenlik Bilgisi (Uygulama Dâhil)	12	36	25.0
Alan Bilgisi	30	90	62.5
Genel Kültür	6	18	12.5
TOPLAM	48	144	100.0

NOT: Her ders üç kredi olarak düşünülmüştür. Programa iki kredilik dersler koyarak ders sayısını artırmak mümkündür.

Bu genel tablo her tür öğretmen yetiştirme programı için kesin bir ölçüt vermemektedir. Çeşitli okul tipleri ve kademeleri için program geliştirirken bu genel tabloya dayalı olarak iki noktaya dikkat etmek gerekmektedir.

a) Hangi okul kademesine veya tipine öğretmen yetiştirilecekse, içerik kategorilerinin ağırlığı tespit edilirken o öğretmen tipinden beklenen bilgi ve beceriler göz önüne alınmalıdır. Örneğin; okul öncesi eğitimi kurumu öğretmenin daha çok genel kültüre ve öğretmenlik meslek bilgisine sahip olması beklenir. Bu kademe öğretmenliği için alan bilgisinde fazla derinleşme gerekmemektedir. Oysa temel eğitim birinci ve ikinci aşama öğretmenliği için bu üç kategoride bir uyum, temel eğitim 3. aşaması ile ortaöğretim öğretmenliği için ise alan bilgisinde derinleşme önem taşımaktadır. Dolayısıyla her tür kurum programında içerik kategorilerine verilmesi gereken ağırlık, o kurumun amaçlarına göre belirlenmelidir.

b) Hangi kademe ve tipteki okul için yetiştirilirse yetiştirilsin, esas olanın öğretmenlik davranışı kazandırmak olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenlik davranışı ise, öğretmenlik meslek bilgisi programlarıyla kazanılır. Bu nedenle; özellikle alan bilgisi lehine öğretmenlik meslek bilgisinden fedakârlık edilmemeli, öğretmenlik meslek bilgisine ayrılan yerin tüm program içinde beşte birden aşağıya düşmemesine özen gösterilmelidir.

F. Önerilen Modelin Eğitim Kademelerine Göre Esasları

1- Okul Öncesi Öğretmenin Eğitimi

Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirecek Kurum Programları

a- Amaçları

Bu programı bitiren öğretmen adayı;

- 1) Alanıyla ilgili temel kavramları bilir.
- 2) Çocuk gelişimini ve bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı ihtiyaçları bilir.
- 3) Çocukları inceleme, tanıma ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda bilgi ve beceri kazanır.
- 4) Çocukların sorunlarını teşhis eder, gereken tedbirleri alır, çözüm yolları bulur.
- 5) Günlük, ünite ve yıllık faaliyet programları planlar, uygular, değerlendirir ve geliştirir.

- 6) Okul öncesi çocukları için gerekli materyalleri seçer, değerlendirir ve geliştirir.
- 7) Alanıyla ilgili kaynaklardan yararlanma ve yenilikleri izleme becerisi kazanır.
- 8) Konusuyla ilgili araştırma yapar ve sonuçları değerlendirir.
- 9) Okul öncesi eğitimi kurumlarındaki diğer personel ve yöneticilerle iş birliği yapar.
- 10) Yerel kaynak ve imkânlardan yararlanır.
- 11) Ana babalarla iletişim kurar ve onların çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolları arar.
- 12) Yeteneği doğrultusunda herhangi bir müzik aletini kullanır.

b- Fonksiyonları

- 1) Okul öncesi eğitimle ilgili genel kavramları öğretmek
- 2) Çocuk gelişimini öğretmek
- 3) Çocukları inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak
- 4) Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak
- 5) Okul öncesi materyallerini seçme ve geliştirme alışkanlığı kazandırmak
- 6) Alanı ile ilgili diğer kaynaklardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak
- 7) Araştırma yapma becerisi ve alışkanlığı kazandırmak
- 8) Grup hâlinde çalışma ve başkalarıyla iş birliği yapma yeteneği kazandırmak
- 9) Yerel imkân ve kaynaklardan yararlanma ve yaratıcı davranma alışkanlığı kazandırmak

c- İlkeleri

Okul öncesi eğitime öğretmen yetiştirme aşağıdaki ilkelere dayandırılacaktır.

- 1) Okul öncesine öğretmen yetiştirecek kurum ideal olarak orta eğitim sonrası 4 yıllık bir eğitimi kapsar. Sayısal ihtiyaçlar karşısında bu süre kısaltılabilir.
- 2) Programda sömestr esaslı uygulanır. (4 yıl, 8 sömestr)
- 3) Kredi esaslı uygulanır.
- 4) Program genel kültür dersleri, alan dersleri ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden oluşur.
- 5) Yatay ve dikey geçişlere imkân verir.
- 6) Programda seçmeli derslere de yer verilir.
- 7) İki sömestr kurumlarda uygulama çalışmalarına ayrılır.
- 8) Teorik derslerde ödev ve seminerlerle öğrenci aktif duruma getirilir.
- 9) Derslerde grup çalışmalarına yer verilir.
- 10) Kurum içinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ana okulları açılır.

d- İçerik ve Etkinlik Kategorileri

- 1) Çocuğun günlük temel ihtiyaçlarını karşılamaya ve çocuğa bu konuda iyi alışkanlıklar kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
Beslenme, Çocuk Hastalıkları, Çocuk Bakımı, Toplum Sağlığı, İlk Yardım, Ruh Sağlığı vb.
- 2) Sosyal,kültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri:
Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Edebiyat, Drama, Konser vb.
- 3) Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri
Türk Dili ve Edebiyatı, Kompozisyon, Yarışma, Münazara vb.
- 4) Atatürkçülük çizgisinde Millî bütünleşmeye dönük içerik ve etkinlik kategorileri :
Türk İnkılap Tarihi, Münazara, Açık Oturum, Sergi vb.
- 5) Temel fen kavramlarını öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
Fen ve Tabiat Bilgisi, Matematik, Basit Fen Deneyleri vb.
- 6) Materyal seçme, geliştirme ve değerlendirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri:
Eğitim Teknolojisi, Yaratıcı Çocuk Faaliyetleri, Çocuk ve Kitap, Çocuk Oyunları, Pratik Çalışma vb.
- 7) Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
Eğitimde Program Geliştirme, Ölçme ve Değerlendirme, Uygulamalı Çalışma vb.
- 8) Diğer personel ve ana-babalarla iş birliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik, içerik ve etkinlik kategorileri :
İnsan İlişkileri, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Rehberlik, Grupla Çalışma Yöntemleri, Toplantı vb.
- 9) Kaynaklardan yararlanma ve araştırma yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
Araştırma Teknikleri, İstatistik, Ödev, Seminer vb.

2- Temel Eğitim Öğretmeninin Eğitimi

Temel Eğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirecek Kurum Programlarının

a- Amaçları

Bu programı bitiren öğretmen adayı;

- 1) Alanıyla ilgili temel kavramları bilir.
- 2) Temel eğitim çağındaki çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik gelişimlerini, bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı ihtiyaçları bilir ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda beceri kazanır.
- 3) Çocukları inceleme ve tanıma tekniklerini bilir.
- 4) Çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik sorunlarını teşhis eder ve sorunların çözüm yollarını bilir ve gereken önlemleri alır.
- 5) Çocukların ilgi ve yeteneklerini teşhis eder ve geliştirilmesine yardımcı olur.
- 6) Özel eğitime muhtaç çocukları tanır ve gereken önlemleri alır.
- 7) Alanıyla ilgili eğitim teknolojisini bilir, kullanır ve geliştirmeye çalışır.

- 8) Alanıyla ilgili yenilikleri ve gelişimleri devamlı izler ve kendisi de araştırma yaparak sonuçları değerlendirir.
- 9) Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini en uygun yöntemlerle öğrencilerine öğretebilme tekniklerini bilir ve bu konuda beceri kazanır.
- 10) Günlük, haftalık, aylık ve yıllık etkinlik programlarını planlar uygular değerlendirir ve geliştirir.
- 11) Anadili olarak Türkçeyi çok iyi bilir ve Türkçe okuma yazma öğretimi ile ilgili beceri kazanır.
- 12) Yeteneklerini geliştirerek gerekli alanlarda iş görme alışkanlığı ve çalışma disiplini kazanır, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiliğe sahiptir.
- 13) Okul endüstri ilişkileri ve yaygın eğitim konusunda bilgi ve beceri sahibidir.
- 14) Toplum kalkınması ve halk eğitiminde üzerine düşen görevleri en uygun biçimde yaparak katkıda bulunur.
- 15) Toplumda iş alanlarını tanır, çocukları ilgi ve yeteneklerine göre mesleğe yönlendirmeye çalışır.
- 16) Yerel kaynak ve imkânlardan yararlanır.
- 17) Ana babalarla iletişim kurar ve onların çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolu arar.
- 18) Temel eğitim kurumlarındaki diğer eğitim personeli ile iş birliği yapar, gerektiğinde onlara rehberlik eder.

b- Fonksiyonları

- 1) Alanıyla ilgili genel kavramları öğretmek
- 2) Temel eğitim çağındaki çocukların gelişim özelliklerini bilmelerini sağlamak
- 3) Çocukları, inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak
- 4) Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak
- 5) Alanları ile ilgili ders planı hazırlama ve uygulama becerisi kazandırmak
- 6) Eğitim teknolojilerini tanıtmak ve kullanmalarını sağlamak
- 7) Alanları ile ilgili kaynakları seçme ve geliştirme becerisi kazandırmak ve yerel imkânlardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak
- 8) Yaratıcı düşünme ve başarma alışkanlığı kazandırmak
- 9) Alanı ile ilgili bilimsel davranma ve araştırma yapma beceri ve alışkanlığı kazandırmak
- 10) Alanı ile ilgili bilgisini geliştirme ve değerlendirme becerisi kazandırmak
- 11) Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini öğretebilmeleri için gerekli olan teknikleri tanıtmak ve bu teknikleri kullanma becerisi kazandırmak
- 12) İş görme ve üretici olma alışkanlığı ve çalışma disiplini kazandırmak
- 13) Okul endüstri ilişkilerini kavratmak ve yaygın eğitim konusunda beceri kazandırmak
- 14) Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma yollarını öğretmek
- 15) İş ve meslek alanlarını tanıtmak
- 16) Grup hâlinde çalışma ve başkalarıyla iş birliği yapma yeteneği kazandırmak
- 17) Özel eğitime muhtaç çocukları tanıtmak ve bu çocukların özür gruplarına göre eğitim yollarını öğretmek

c- İlkeleri

Temel eğitime öğretmen yetiştirme aşağıdaki ilkelere dayandırılacaktır.

- 1) Temel eğitim kurumlarının ilk beş sınıfında sınıf öğretmenliği, son 3 sınıfında da yer alan dersler için dal öğretmenliği esastır.
- 2) Sınıf öğretmenliğinde genel kavramlar önemlidir, dal öğretmenliğinde ihtisaslaşma esastır.
- 3) Temel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin yaklaşık % 25'i öğretmenlik meslek bilgisi, % 12,5'i genel kültür, % 62,5'i alan bilgisi derslerine ayrılır.
- 4) Programda öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri için seçmeli derslere de yer verilir.
- 5) Yatay ve dikey geçişlere imkân sağlanır.
- 6) Alanının özelliğine göre uygulama çalışmalarına iki sömestr ayrılır.
- 7) Temel eğitim öğretmeninin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanır.
- 8) Öğrencinin öğretime aktif olarak katılması sağlanır.
- 9) Programlar, işe ve hayata dönük olacak biçimde düzenlenir.
- 10) Bu kurumlarda öğretim süresi, orta eğitimden sonra 4 yıl (8 sömestr)dir.

d- İçerik ve Etkinlik Kategorileri

- 1) Alan Eğitimiyle İlgili İçerik ve Etkinlik Kategorileri;
 - a) Öğretmen adaylarına alanıyla ilgili temel kavramları öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri her bölümün uzmanlarınca tespit edilecektir.
 - b) Öğretmen adaylarına alanıyla ilgili araştırma yaparak sonuçlarını değerlendirme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: İstatistik, Araştırma Teknikleri, Ödev, Seminer, Alan Çalışması.
- 2) Genel kültür eğitimiyle ilgili içerik ve etkinlik kategorileri:
 - a) Atatürkçülük çizgisinde, millî bütünleşmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Türk İnkılap Tarihi, Açık Oturum, Münazara, Sergi, Gezi.
 - b) Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe-Kompozisyon, Münazara, Edebi Yazılar.
 - c) Sosyokültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Sanat Tarihi, Düşünce Tarihi, Hukuk Bilgisi, Sergi, Gezi, Konser, Konferans.
- 3) Öğretmenlik meslek bilgisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
 - a) Çocuğu tanıma ve ihtiyaçlarını karşılama ve sorunlarını çözüm becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Gelişim Psikolojisi, Ruh Sağlığı, Rehberlik.
 - b) Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Eğitimde Program Geliştirme, Ölçme Değerlendirme, Uygulamalı Çalışma.
 - c) Bilgi ve becerilerini öğretebilme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Genel Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim, Uygulamalı Çalışma, Ödev.
 - d) Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Yetişkinler Psikolojisi, Toplum Kalkınması, Halk Eğitimi, Uygulamalı Çalışma.
 - e) Diğer personel ve ana babalarla iş birliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Sosyal Psikoloji, İnsan İlişkileri, Kitle İletişimi, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Grupla Çalışma, Toplantı.
 - f) Eğitim kaynaklarını tanıma, geliştirme ve bunlardan yararlanma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Eğitim Teknolojisi, Araç Geliştirme, Pratik Çalışmalar.

3. Orta Eğitim Öğretmeninin Eğitimi

Orta eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurum programlarının;

a- Amaçları

Bu programı bitiren öğretmen adayı;

- 1) Alanında bilgi sahibidir.
- 2) Orta eğitim çağındaki çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik gelişmelerini, bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı ihtiyaçları bilir ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda beceri kazanır.
- 3) Çocukları inceleme ve tanıma tekniklerini bilir.
- 4) Çocukların, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik sorunlarını teşhis eder ve sorunların çözüm yollarını bilir, gereken rehberliği yapar.
- 5) Çocukların ilgi ve yeteneklerini teşhis eder ve geliştirilmesine yardımcı olur.
- 6) Alanıyla ilgili eğitim teknolojisini bilir, kullanır ve geliştirmeye çalışır.
- 7) Alanıyla ilgili yenilikleri ve gelişimleri devamlı izler ve kendisi de araştırma yaparak sonuçları değerlendirir
- 8) Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini en uygun yöntemlerle öğrencilerine öğretebilme tekniklerini bilir ve bu konuda beceri kazanır.
- 9) Günlük, haftalık, aylık ve yıllık etkinlik programlarını planlar uygular değerlendirir ve geliştirir.
- 10) Anadili olarak Türkçeyi çok iyi bilir ve kullanır.
- 11) Yeteneklerini geliştirerek gerekli alanlarda iş görme alışkanlığı ve çalışma disiplini kazanır, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiliğe sahiptir.
- 12) Okul endüstri ilişkileri ve yaygın eğitim konusunda bilgi ve beceri sahibidir.
- 13) Toplu kalkınması ve halk eğitiminde üzerine düşen görevleri en uygun biçimde yaparak katkıda bulunur.
- 14) Toplumda iş alanlarını tanıyarak, çocuklara ilgi ve yeteneklerine göre yüksek eğitime ve mesleğe hazırlayıcı önlemler alır.
- 15) Yerel kaynak ve imkânlardan yararlanır.
- 16) Ana babalarla iletişim kurar ve onları çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolu arar.
- 17) Orta eğitim kurumlarındaki diğer eğitim personeli ile iş birliği yapar.

b- Fonksiyonları

- 1) Alanıyla ilgili, yeterli bilgi vermek
- 2) Orta eğitim çağındaki çocukların gelişim özelliklerini bilmelerini sağlamak
- 3) Çocukları inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak
- 4) Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak
- 5) Alanları ile ilgili ders planı hazırlama ve uygulama becerisini kazandırmak
- 6) Eğitim teknolojilerini tanıtmak ve kullanmalarını sağlamak

- 7) Alanları ile ilgili kaynakları seçme ve geliştirme yeteneği kazandırmak ve yerel imkânlardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak
- 8) Yaratıcı düşünme ve başarma alışkanlığı kazandırmak
- 9) Alanı ile ilgili bilimsel davranma ve araştırma yapma beceri ve alışkanlığı kazandırmak
- 10) Alanı ile ilgili bilgisini geliştirme ve değerlendirme becerisi kazandırmak
- 11) Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini öğretebilmeleri için gerekli olan teknikleri tanıtmak ve bu teknikleri kullanma becerisi kazandırmak
- 12) İş görme ve üretici olma alışkanlığı ve çalışma disiplini kazandırmak
- 13) Okul-endüstri ilişkilerini kavratmak ve yaygın eğitim konusunda beceri kazandırmak
- 14) Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma yollarını öğretmek
- 15) İş ve meslek alanlarını tanıtmak
- 16) Grup hâlinde çalışma ve başkalarıyla iş birliği yapma niteliği kazandırmak

c- İlkeleri

- 1) Orta eğitim kurumlarında dal öğretmenliği esastır.
- 2) Dal öğretmenliğinde ihtisaslaşma önemlidir.
- 3) Orta eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin yaklaşık % 25'i öğretmenlik meslek bilgisi, % 10'u genel kültür, % 65'i alan bilgisi derslerine ayrılır.
- 4) Programda öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri için seçmeli derslere de yer verilir.
- 5) Yatay ve dikey geçişlere imkân sağlanır.
- 6) Alanın özelliğine göre uygulama çalışmalarına iki sôestr ayrılır.
- 7) Orta eğitim öğretmeninin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanır.
- 8) Öğrencinin öğretime aktif olarak katılması sağlanır.
- 9) Programlar, işe ve hayata yönelik olacak şekilde düzenlenir.

d- İçerik ve Etkinlik Kategorileri

- 1) Alan eğitimiyle ilgili içerik ve etkinlik kategorileri :
 - a) Alanıyla ilgili bilgileri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri her bölümün uzmanlarınca tespit edilecektir.
 - b) Alanıyla ilgili araştırma yaparak sonuçlarını değerlendirme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : İstatistik, Araştırma Teknikleri, Ödev, Seminer, Alan Çalışması.
- 2) Genel kültür eğitimiyle ilgili içerik ve etkinlik kategorileri :
 - a) Atatürkçülük çizgisinde Millî bütünleşmeye dönük içerik ve etkinlik kategorileri : Türk İnkılap Tarihi, Açık Oturum, Münazara, Gezi, Sergi.
 - b) Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe, Kompozisyon, Münazara, Edebi Yazılar.
 - c) Sosyokültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Sanat Tarihi, Düşünce Tarihi, Hukuk Bilgisi, Sergi, Gezi, Konser, Konferans.
- 3) Öğretmenlik meslek bilgisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

- a) Çocuğu tanıma ve ihtiyaçlarını karşılama ve sorunlarına çözüm becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Psikoloji, Gelişim Psikolojisi, Ruh Sağlığı, Rehberlik.
- b) Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Eğitimde Program Geliştirme, Ölçme Değerlendirme, Uygulamalı Çalışma.
- c) Bilgi ve becerilerini öğretebilme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Genel Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim, Uygulamalı Çalışma, Ödev.
- d) Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Yetişkinler Psikolojisi, Toplum Kalkınması, Halk Eğitimi, Uygulamalı Çalışma.
- e) Diğer personel ve ana babalarla iş birliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Sosyal Psikoloji, İnsan İlişkileri, Kitle İletişimi, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Grupla Çalışma, Toplantı.
- f) Eğitim kaynaklarını tanıma, geliştirme ve bunlardan yararlanma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Eğitim Teknolojisi, Araç Geliştirme, Pratik Çalışma.

4- Yüksek Eğitim Öğretmeninin Eğitimi

Yüksek eğitimle ilgili tüm esasları bir bütünlük içinde düzenlemeyi amaçlayan 2547 sayılı Yüksek Eğitim Kanunu, millî eğitim sistemi içinde orta eğitime dayalı en az dört yarıyı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümünü "YÜKSEK EĞİTİM" olarak tanımlamaktadır (Madde 3/a). Üniversiteler, fakülteler, enstitü ve yüksekokullar bu kapsama girmektedir (Madde 3/c).

Yine kanun, bu kurumlarda öğretim elemanı olarak kimlerin görev alabileceğini göstermektedir. Kanuna göre; öğretim üyeleri ve öğretim yardımcıları olmak üzere iki grupta toplanmaktadır (Madde 3/ i). Öğretim üyeleri; profesör, doçent ve yardımcı doçentlerden; öğretim yardımcıları, belirli süreler için görevlendirilen araştırma görevlileri, okutmanlar, uzmanlar, çevirciler ve eğitim öğretim planlamacıları ile belirli konularda eğitim, öğretim ve uygulama yaptıran öğretim görevlilerinden oluşmaktadır (Madde 3/ j. k.).

Kanunun 5. bölümü, öğretim elemanlarının seçim, atama, yükselme ve görevlerini belirtmektedir. Ayrıca aynı kanunun 65.maddesi yüksek eğitim kurumu bu elemanları yetiştirme esaslarını düzenleyen yönetmelikler çıkarmakla da görevlendirmiştir.

2547 sayılı Yüksek Eğitim Kanunu; bütün yüksek eğitim kurumlarında çalışacak öğretim elemanları için, yeni bir düzenleme getirdiği gibi, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik yapma yetkisini de hukuki dayanaklara kavuşturmuş bulunmaktadır.

Bununla beraber, yeni kanunun ışığında, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanı yetiştirilmesi konusunu irdelemek gerekmektedir.

Bilindiği gibi, bir ülkede yeni nesillerin yetiştirilmesinden o ülkenin eğitim sistemi sorumludur ve eğitim sisteminin en önemli ögesi de öğretmendir. Bunun içindir ki, çeşitli eğitim tip ve kademelerine öğretmen yetiştirme son derece önemlidir. Ancak, öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesinin farklı bir önemi vardır. Çünkü; bu öğretim elemanlarının yetiştireceği öğrenciler de meslek olarak öğretmenliği seçmişlerdir ve bu öğrenciler öğretmenlerinin bilgi, beceri ve tüm kişiliğinden kazandıkları etkiyi atanacağı okulda devam ettireceklerdir. O hâlde; eğitim sistemindeki öğretim kalitesinin öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretim elemanlarının niteliğiyle özdeş olduğu söylenebilir. Bu gerçek göz önünde bulundurularak, öğretmen yetiştiren kurumların öğretim kadrosunu oluştururken şu hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- a. Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretim elemanı yetiştirme kurumsal olmaktan çok bir sistem olarak düşünülmalıdır.
- b. Öğretmen yetiştiren kurumlar belirli bir mesleğe hazırlayıcı yüksek eğitim kurumları olduğundan, bu kurumlarda görev alacaklar için 2547 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin uygulanmasına hemen geçilmelidir.
- c. Bu kurumlarda hâlen çalışmakta olan öğretmenlerin yeni düzenlemeye uyabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin, bu öğretmenler yüksek lisans ve doktora yapmaya yöneltilmeli, bunun için 1416 sayılı Kanun'un yurt içinde uygulanması konusunda tedbirler alınmalıdır.
- d. Öğretmen yetiştiren kurumların akademik kariyerli kendi kadrosu oluşuncaya kadar, diğer yüksek eğitim kurumlarının öğretim üyelerinden dönüşümlü olarak yararlanılmalı, kanunun 40/b ve 41. maddelerinin uygulanmasından faydalanılmalıdır.
- e. Öğretmen yetiştiren kurumların kendi kadrolarının en kısa zamanda oluşturulmasına çalışılmalı, bu amaçla, Yüksek Eğitim Kanunu'nun 35. maddesine de dayanarak, üniversitelere öğretim elemanı yetiştirme görevi ve olanakları verilmelidir.
- f. Öğretmen yetiştiren kurumların özelliği göz önüne alınarak, bu kurumlarda öğretmenlik yapacakların hepsinde, "öğretmenlik meslek bilgisi programlarından" geçmiş olmak şartı aranmalıdır.

G- Başarı Şartları ve Uygulama Teklifleri

1- Programlara İlişkin Teklifler

- Öğretmen yetiştiren kurumlarda; teklif edilen modele uygun program düzenlemeleri için, gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurum programlarının her aşaması (amaçlar, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme) günün şartlarına uygun ve birbiriyle tutarlı biçimde yeniden ele alınmalıdır.
- Öğretmen yetiştirme programları, program geliştirme ilkelerine uygun ve araştırmalara dayalı olarak geliştirilmelidir.

2- Öğretim Kadrosuna İlişkin Teklifler

- Öğretmen yetiştiren kurumların öğretim elemanları kadrosu 2547 sayılı Yüksek eğitim Kanunu'nun istediği biçime dönüştürülmeli ve bu kurumlara öğretim elemanı yetiştirme esaslarını kapsayan yönetmeliklerin bir an önce çıkarılmasına çalışılmalıdır.
- Sözü edilen kanun ve yönetmeliklerin uygulamada yetersiz olacağı düşünüldüğü taktirde, öğretmen yetiştirmeye

ilişkin yeni bir kanun tasarısı hazırlanması için derhâl ön çalışmalara başlanmalıdır.

3- Öğrenci Seçimine İlişkin Teklifler

- Öğretmenlik, herkesin yapabileceği bir meslek olarak düşünülmemeli, gerçekten bu mesleğe yatkın kişilerin programlara kaydolması sağlanmalıdır. Bunun için de seçme ve yerleştirme sınavı yanında adaylara öğretmenlik tutumlarını ölçen ölçekler de uygulanmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen talep dengeleri kurularak öğrenci alınmalıdır.
- Orta eğitim programlarında yer alacak seçmeli dersler arasına öğretmenliği motive edici dersler konulmalıdır.
- Öğretmen eğitimi sırasında öğretmenlik mesleğine veya alanına yatkın olmadığı gözlenen öğretmen adaylarının başka alanda istihdamlarına imkân verecek bir mekanizma oluşturulmalıdır.

4- Diğer Teklifler

- Özellikle siyasî iktidarların tutumuna göre değişmeyecek ve gelişmeye açık bir "öğretmen yetiştirme politikası" oluşturulmalıdır.
- Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri konusunda araştırma projeleri oluşturulmalı, ülke ölçüsünde elde edilecek bulgular ve çağdaş literatürün ışığında uygulamalar geliştirilmelidir.
- Öğretmen yetiştirme için gerekli mali imkânlar sağlanmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurumlar belli merkezlerde açılmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurumların fiziki ortamları, mesleğin gerektirdiği biçimde düzenlenmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. Eğitim Uzmanlarının Eğitimi

A- Eğitim Uzmanının Eğitimi İçin Model Teklifi

1- Eğitim Uzmanının Tanımı

Eğitim uzmanı, değişik sistemlerde, kurumlarda ve kademelerde öğretme, öğrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede; yöneticilere, öğretmenlere, öğrencilere, velilere kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte, eğitim bilimlerinin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada uzmanlaşmış kişidir.

Eğitim uzmanlarının yetiştirilmeleri için öngörülen yüksek lisans programları Türkiye gerçeklerine uygun olarak düzenlenmeli, yaz okulu, akşam dersleri gibi tedbirlerle yaygınlaşması sağlanmalıdır.

2- Eğitimde Uzmanlık Alanları ve Yetiştirilecek Uzman Sayısı

Eğitim sisteminde yer alması gereken uzmanlık alanları ve bu alanlarda çalışacaklara verilecek uzmanlık unvanları, X. Millî Eğitim Şûrası'nca benimsenen yeni Türk millî eğitim sistemine göre aşağıdaki şekilde benimsenmiştir.

<u>UZMANLIK ALANI</u>	<u>UZMANIN UNVANI</u>
a. Eğitim Yöneticisi	Eğitim Yöneticisi
b. Eğitim Müfettişi	Eğitim Müfettişi
c. Eğitim Planlaması	Eğitim Planlaması Uzmanı
d. Eğitimde Rehberlik	Okul Danışmanı
e. Eğitimde Program Geliştirme	Program Geliştirme Uzmanı
f. Özel Eğitim Alanı	Özel Eğitim Uzmanı
g. Eğitim Teknolojisi	Eğitim Teknolojisi Uzmanı
h. Beslenme Eğitimi	Beslenme Eğitimi Uzmanı
j. Halk Eğitimi	Halk Eğitimi Uzmanı
k. Eğitimde Ölçme, Değerlendirme ve Yönelme	Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

3- Eğitim Uzmanının Öğrenimi

- Türk eğitim sisteminde her basamaktaki öğretmenin yüksek eğitim görmesi zorunludur. Yüksek eğitimli öğretmenlere kılavuzluk edecek, onları yönetecek ya da denetleyecek uzmanların en az yüksek lisans düzeyinde eğitim görmesi de zorunlu bulunmuştur.
- Eğitim uzmanı olabilmek için yukarıda sayılan uzmanlık alanlarında, yüksek lisans eğitimi yapılması gerekli görülmüştür. Bu alanlardan lisans düzeyinde eğitim görenlerin uzman yardımcısı olarak atanması yapılabilmelidir.
- Eğitim uzmanı olacaklar lisans düzeyinde;

- Eğitim bilimlerinde
- Eğitime temel olan bilimlerde
- Uzmanlık yapacağı eğitim alanında

yeterli sayıda ve nitelikte dersler almalı ve bu dersler arasında uygulamalı derslere özellikle yer verilmelidir.

Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim uzmanı olabilmek için eğitimde ve uzmanlık yapılacak eğitim alanında uzmanlaşmaya elverecek sayı ve nitelikte, uygulamaya yönelik dersler alınmalı ve bir tez çalışması yapılmalıdır.

4- Öğrencilik Şartları

- Eğitimde uzman yetiştirmek için lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken; öğretmenliğe yönelten orta eğitim programlarından mezun olanlara, eğitim ve öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik tanınmalıdır.
- Eğitimde uzmanlık eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığının vereceği burslarla çekici kılınmalıdır.
- Öğretmenlerden, uzmanlık eğitimi yapmak isteyenler, önceden belirlenmiş şartlarla maaşlı izinli sayılabilmelidir. Ayrıca, öğretmenler uzmanlık eğitimi için maaşlı izinli sayılmasının ötesinde, seçilip, uzmanlık eğitimi görmek üzere görevlendirilmelidir.
- Lisans ve yüksek lisans eğitimi yapan öğrencilere, eğitim sisteminde inceleme, uygulama, araştırma yapmaları için Bakanlıkça gerekli izin verilmeli ve kolaylıklar sağlanmalıdır.

5- Öğretmenlerin Uzmanlığa Geçmesi

- Öğretmenlerin eğitimde uzmanlık alanlarına geçmeleri için imkânlar hazırlanmalıdır.
- Öğretmenler iki yolla uzmanlık alanında çalışabilmelidir. Birinci yol öğretmenlerin lisans tamamlama programını bitirerek ve yüksek lisans eğitimi yaparak uzmanlığa geçmesidir. İkinci yol ise öğretmenlere uzmanlık alanında sertifika programları açarak onların uzmanlık alanında çalışmasına izin vermektir.
- Eğitim uzmanı olmak isteyen öğretmenler, bir eğitim uzmanlığı alanında lisans programını bitirmek için, daha önce yaptıkları eğitim sırasında aldıkları derslerden farklı olan dersleri içeren bir lisans tamamlama programını bitirmelidir. Bundan sonra da yüksek lisans eğitimi yapılmalıdır. Yüksek eğitim Kanunu'na göre yükseköğretim mezunlarının üst eğitimi için hazırlanacak yönetmelikte bu duruma elverecek hükümler yer almalıdır. Ayrıca uzmanlık öğrenimi sırasında, öğretmenin meslekteki çalışma ve başarısına kredi vermenin yolları aranmalıdır.

d) Bir alanda lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Bunlar eğitim yaptıkları alanda uzman yardımcısı olarak çalışabilmelidir.

e) Sertifika eğitimi yaparak bir eğitim alanında çalışmak isteyen öğretmenler çalışacakları alanda en az yirmi dört kredilik ders almak zorunda olmalıdır. Bu derslerin niteliği ve düzeyi sertifika eğitimi açacak yüksek eğitim kurumunca belirlenmelidir. Ayrıca bu dersler, ileride lisans tamamlama programı bitirilmek istendiğinde kredi verilecek türde olmalıdır. Sertifika eğitimi öğretmene bir alanda eğitim uzmanlığı hakkı vermemelidir. Ama sertifikalı öğretmene ihtiyaç olduğu sürece onun, sertifika aldığı eğitim alanında çalışmasına izin verilmelidir.

6- Eğitim Uzmanlarını Yetiştirecek Kaynaklar

Eğitim uzmanlığı, eğitimle elde edilecek bir meslektir. Bu yüzden eğitim uzmanlığını verecek eğitim ancak, yüksek eğitim kurumlarınca açılmalıdır.

Yukarıda sayılan alanlarda uzmanlığa götüren eğitim programlarının tümü, üniversitemizde açılmış bulunmaktadır. Bu programların en az kredi ölçüsünün yüksek eğitim kurumlarınca ortaklaşa belirlenmesi gerekmektedir.

7- Eğitim Uzmanlarının Çalışma Şartları

a) Öğretmen ve eğitim uzmanları değişik biçimlerde eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek insan gücüdür. Bunlardan birinin eksikliği eğitim sisteminin etkililiğini düşürür. Bu yüzden eğitim uzmanlarının etkin biçimde çalışabilmeleri ve kendilerini yetiştirebilmeleri için özendirici bir sistemin kurulması ve gereken tedbirlerin alınması zorunludur.

b) Yüksek eğitim yapan öğrencilerin, okullarda çalışan öğretmenlerin ve uzman yardımcılarının uzmanlık eğitimlerini desteklemek ve eğitim sisteminde kalmalarını sağlamak için kurulacak özendirme sisteminde, yüksek lisans yapanlara bir derece, doktora yapanlara buna ek olarak iki derece maaş yükseltilmesinin; ayrıca yan ödemelerin uzmanlıktaki kıdem ve çalışma şartlarına göre artırılmasının yer alması gereklidir. Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilatı içinde, eğitim uzmanlığı alanlarındaki etkinliği bütünleştirecek koordinasyonu sağlayacak bir teşkilatlanmaya yer verilmelidir.

8- Eğitim Uzmanlarının İstihdam Şartları

a) Eğitim uzmanlarının işe alınmasında genellikle üç şart aranmalıdır.

- 1) Uzmanlık yapacağı eğitim alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış olmak
- 2) Belli bir süre öğretmen veya uzman yardımcısı olarak eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olmak
- 3) Ölçütleri önceden belirlenmiş bir yöntemle seçilmiş olmak

b) Eğitim uzmanlarının kendi uzmanlık alanlarında yükselmeleri için bir sistem kurulmalıdır. Lisans eğitimini yapanlar uzman yardımcısı olarak işe alınmalıdır. Yüksek lisans yaptıktan sonra da uzmanlığa geçirilmelidir. Uzmanlık kendi içinde derecelendirilmelidir. Uzmanlar bir üst dereceye yükseltilirken yeterlikleri ölçülmeli ve en yeterli olana öncelik tanınmalıdır. Üst dereceye yükseltilirken uzmanların yeterlikleri hizmet içi eğitimle artırılmalıdır. Eğitim uzmanları için eğitimlerine ve görevlerine uygun bir ödeme ve ödüllendirme sistemi kurulmalıdır.

c) Eğitim uzmanları dilediklerinde veya gerektiğinde yan alanlara geçebilmelidir. Yan alanlara geçişin kuralları ve ölçütleri önceden belirlenmelidir.

d) Eğitim uzmanları kendi alanlarında veya uzmanlığa geçmeden önceki alanlarında öğretmenliğe şartsız geçiş yapabilmelidir. Ama başka bir öğretmenlik veya uzmanlık alanına geçmelidir. Ama başka bir öğretmenlik veya uzmanlık alanına geçmek istediklerinde uzmanlar, önceki eğitimleri ile geçmek istedikleri alan arasındaki eğitim farkını gidermelidir. Bu eğitim yüksek eğitim kurumlarında verilmelidir. Bunlar için bir "tamamlama programı" uygulanmalıdır.

9- Eğitim Uzmanı Yetiştirmenin Planlanması İçin Teklifler

a) İlk aşamada, Millî Eğitim Bakanlığının ivedi ihtiyacı, eğitimde uzmanlık alanlarında yüksek lisans ve lisans eğitimi yapanlarla karşılanmalıdır.

b) İkinci aşamada, Millî Eğitim Bakanlığının bir kısım ihtiyacı, öğretmenlere açılacak olan sertifika programlarıyla karşılanmalıdır. Şu anda uzmanlık kadrolarında çalışanlardan sertifika eğitimi yapmak isteyenlere öncelik verilmelidir.

c) Üçüncü aşamada, eğitim uzmanı ihtiyacını karşılamak için uzun süreli bir plan hazırlamak gerekmektedir. İyi bir planlama yapıldığında ve uygulandığında Millî Eğitim Bakanlığının eğitim uzmanı ihtiyacı beş yıl içinde karşılanabilir.

B- Eğitim Uzmanlarının Görev Formları

1- Eğitim Yöneticisi

a) Uzmanın Tanımı

Eğitim yöneticisi; değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini yönetmeye yeterli olarak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetmişmiş uzmandır.

b) Görevleri

- 1) Eğitim yöneticisi; değişik eğitim kurumlarında, okullarda, eğitim kademelerinde eğitim programlarına; öğrenci hizmetlerine; personel hizmetlerine; bütçe işlerine; eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri yönetir.
- 2) Yönettiği kurum, okul veya kademenin eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için yönetim süreçlerini etkin biçimde işletir.
- 3) Yönettiği teşkilatın alt sistemlerinin bir bütün olarak, teşkilatla ilgili amaçları gerçekleştirecek şekilde çalışmasını sağlar.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Eğitim yöneticisi olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim yönetiminde lisans eğitimi görenler yönetici yardımcısı (uzman yardımcısı) olarak atanmalıdır. Eğitim yöneticisi olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve yönetim bilimlerinde dersler almalıdır. Yönetim bilimlerinde alınacak dersler yönetim bilimi, eğitim yönetimi yönetim hukuku eğitimde teftiş, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, personel hizmetlerinin yönetimi gibi dersler almalıdır. Ayrıca, alan çalışmaları ve uygulamalı çalışmalardan oluşan staj programlarını tamamlamış olmalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim ve yönetim bilimlerinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

2- Eğitim Müfettişi

a) Uzmanın Tanımı

Eğitim müfettişi, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini denetlemeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetmişmiş uzmandır.

b) Görevleri

- 1) Eğitim müfettişi değişik eğitim kurumlarında, okullarda ve eğitim kademelerinde eğitim programlarına; öğrenci hizmetlerine; personel hizmetlerine; bütçeleme işlerine, eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri denetler, değerlendirir.
- 2) Denetlediği kurum, okul veya kademenin eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için denetim, değerlendirme, koordinasyon iletişim süreçlerini etkin biçimde kullanır.
- 3) Teşkilatın alt sistemleri ile üst yöneticiler arasındaki iletişimi etkinleştirerek teşkilat sorunlarının çözülmesine yardım eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Eğitim müfettişi olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim yönetiminde lisans eğitimi görenler de müfettiş yardımcısı (uzman yardımcısı) olarak atanmalıdır. Eğitim müfettişi olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve yönetim bilimi, eğitim yönetimi, yönetim hukuku, eğitim hukuku, eğitimde teftiş, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, iş gören hizmetlerinin yönetimi gibi dersleri almalı ve uygulamalar yapmalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, yönetim bilimlerine ve eğitim bilimlerine ilişkin uygulamaya ağırlık veren yüksek lisans

derslerini almalı ve bir tez çalışması yapılmalıdır.

- 3) Yeterli bir süre öğretmenlik ve yöneticilik yapmış olmalıdır.

3- Eğitim Planlaması Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Eğitim planlaması uzmanı, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini planlamaya yeterli olacak nitelikte yetişmiş uzmandır.

b) Görevleri

- 1) Eğitim planlaması uzmanı değişik eğitim kurumlarında ve kademelerinde eğitim programları için gereken ortamın; öğrenci hizmetlerinin; personel hizmetlerinin; bütçe hizmetlerinin; eğitim bina, araç ve gereçlerinin planlamasını yapar.
- 2) Özellikle makro düzeyde millî eğitimin temel hedefleri ile ülkemizin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında nicel ve nitel olarak ihtiyaç duyduğu insan gücünün uzlaştırılmasına çalışır.
- 3) Eğitim planlamasını yaptığı kurum veya kademenin amaçlarını gerçekleştirmek için ekonomik imkânların insan gücünün ve diğer kaynakların en etkili biçimde işe koşulmasına ekonomi kurallarına göre işlenmesine hizmet eder.
- 4) Eğitim planlamasına gereken teknikleri, bilimsel verileri ve imkânları etkin biçimde kullanır.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Eğitim planlaması uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim planlamasında lisans eğitimi görenler de uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Eğitim planlaması uzmanı olacaktır.

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve ekonomi, ekonomik planlama, kamu maliyesi, insan gücü planlaması, eğitim planlaması, eğitim maliyesi, okul planlaması, planlama teknikleri, sistem analizi gibi dersleri almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim planlamasında ve eğitimde yüksek lisans dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

4- Okul Danışmanı

a) Uzmanın Tanımı

Okul danışmanı, her düzeydeki eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim programı, meslek seçimi ve uyum sorunlarını çözmelerine yardım eden, öğretmen ve ana babalara yol gösteren bir uzmandır.

b) Görevleri

- 1) Okul danışmanı, Öğrencilerin sahip oldukları gizil güçleri (potansiyel), ihtiyaçları beklentileri konusunda bilinçlenmelerine; iş ve eğitim imkânlarından haberdar olmalarına; kendilerini toplumun beklentileri doğrultusunda gerçekleştirmelerini sağlayacak kararlar vermelerine yardımcı olur.
- 2) Öğrencilerin bireysel özelliklerini doğru ve ayrıntılı bir biçimde tespit etmek amacı ile çeşitli psikolojik ölçme araçları uygular; ölçme sonuçlarını öğrencilere bireysel olarak yorumlar.
- 3) Eğitim ve iş imkânları hakkında güncel, ayrıntılı bilgi toplar; bunları öğrencilere duyurur.
- 4) Öğrencilerin sorunlarını kaynağını bulmalarına, sorunlarını uygun yollarla çözmelerine yardımcı olmak için bireysel veya grupta psikolojik danışma yöntemlerini uygular.
- 5) Öğretmenlerin yöneticilerin, öğrenci velilerinin öğrencilerle ilgili sorunlarını çözmelerine yardım eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Okul danışmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Okul danışmanlığında lisans eğitimi görenler danışman (uzman) yardımcısı olarak atanmalıdır. Okul danışmanı olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve rehberliğin temelleri, grup rehberliği, bireyi tanıma teknikleri, psikolojik danışma ilke ve teknikleri, grupla psikolojik danışma ve benzeri dersleri almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, okul danışmanlığı alanında kuramsal bilgi ve uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5- Program Geliştirme Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Program geliştirme uzmanı, toplumdaki gelişmeleri dikkate alarak eğitim programlarının genel ve özel amaçlarını, içeriğini, eğitim süreçlerini belirlemeye ve değerlendirmesini yapmaya; bunları araştırma yoluyla düzeltmeye, geliştirmeye yeterli olacak nitelikte, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş kişidir.

b) Görevleri

- 1) Millî Eğitim Bakanlığınca geliştirilen eğitim programlarının etkin bir şekilde uygulanması amacı ile ilgililerle toplantılar yapar, kurslar seminerler düzenler.
- 2) Millî Eğitim Bakanlığınca uygulamaya konulan eğitim programlarının;
 - a) Amaçlarına ulaşma derecesini
 - b) İçeriğini
 - c) Uygulama yöntemlerini
 - d) kullanılan araç gereçlerin uygunluğunu
 - e) öğrenci başarılarının değerlendirilmesini sürekli olarak izler, değerlendirir ve sonucu ilgililere iletir.
- 3) Eğitim programlarının uygulanmasında ortaya çıkan sorunları belirler ve ilgililere iletir.
- 4) Okulların ders dağıtımını ve ders dışı etkinliklerinin düzenlenmesini yapar.
- 5) Eğitim programları konusunda sorunu olan öğretmenlere yardım eder.
- 6) Ortak ve seçmeli derslerin verimliliğini, ihtiyaçlara uygunluğunu araştırır ve tekliflerde bulunur.
- 7) Yönetici ve öğretmenlerin program geliştirme konusunda yetişmeleri için hizmet içi eğitim programları düzenler

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Program geliştirme uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Bu alanda lisans eğitimi görenler program geliştirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Program geliştirme uzmanı olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve program geliştirme alanında dersler almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde ve program geliştirmede uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

6- Özel Eğitim Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Özel Eğitim uzmanı değişik sistem, kurum ve okulların değişik kademelerinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların bulunması, teşhis edilmesi, ayırımı ve sağaltımlı eğitim tedbirleri konusunda gereken etkinlikleri yürütmeye yeterli olacak nitelikte, özel eğitimin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

b) Görevleri

Özel eğitim uzmanı kendi özel eğitim dalında;

- 1) Okullarda taramalar yapar, taramalarda özürlü öğrencilere teşhis koyar, belirlenen özürlerin tür ve derecelerine göre öğrencileri kümeler, bunların uygun özel eğitim programlarına yerleştirilmelerini sağlar.
- 2) Özel eğitim kurum veya okulundaki öğrencilerin özürlerine, özelliklerine uygun olarak kümeler ve eğitimi planlar.
- 3) Rehabilitasyonuna gerek duyulan öğrenciler için planlama ve çalışmalar yapar.
- 4) Tarama ve teşhiste kullanılacak yöntem ve araçları geliştirir.
- 5) Araştırma yapar; program geliştirme çalışmalarına katılır.
- 6) Diğer öğretmenlerle, velilerle iş birliği yapar, öğrenci sorunlarında onlara yardımcı olur.
- 7) Sınıf ve dal öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerine yardım eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Özel eğitim uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Özel eğitimde lisans eğitimi görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Özel eğitimde uzman olacaklar özel eğitimin bir dalında;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve özel eğitime temel olan bilimlerde dersler almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde, uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve tez çalışması yapılmalıdır.
- 3) Özel eğitim dalları şunlardır :
 - a) Görme özürülülerin eğitimi
 - b) İşitme özürülülerin eğitimi
 - c) Konuşma özürülülerin eğitimi
 - d) Ortopedik özürülülerin eğitimi
 - e) Üstün zekâlıların eğitimi
 - f) Geri zekâlıların eğitimi
 - g) Korunmaya muhtaçların eğitimi
 - h) Uyumsuzların eğitimi

7- Eğitim Teknolojisi Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Eğitim teknolojisi uzmanı, değişik sistem, kurum ve kademelerde, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için öğretme, öğrenme ortamını teşkilatlandırmada, geliştirmede ve değerlendirmede, yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

b) Görevleri

Eğitim teknolojisi uzmanı eğitim kurumlarında, kademelerinde ve okullarda;

- 1) Eğitim teknolojisi ve program geliştirme sorunlarının çözülmesine yardım eder.
- 2) Eğitim programlarının uygulanması için gereken araç, gereç, insan gücü gibi kaynakları belirler.
- 3) Eğitim programları için gereken araç ve gereçlerin eğitimsel yeterliklerini tespit eder, değerlendirir; bunlarda bulunması gereken nitelikleri belirler.
- 4) Eğitim teknolojisi merkezi, eğitim araç gereçleri laboratuvarı açar yürütür ve geliştirir.
- 5) Yönetici ve öğretmenlerin eğitim teknolojisi konusunda hizmet içi eğitimlerinde görev alır.

- 6) Eğitim araç ve gereçlerinin etkili kullanılması için öğretmenlere yardım eder.
- 7) Öğretmenlerin araç yapmalarına rehberlik eder, bunların yapılması için imkânlar sağlar.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Eğitim teknolojisi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim teknolojisinde lisans eğitimi görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Eğitim teknolojisi uzmanı olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve eğitim teknolojisinde dersler almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde ve eğitim teknolojisinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

8- Beslenme Eğitimi Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Beslenme eğitimi uzmanı eğitim kurumlarında öğrencilerin sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenmelerini sağlamak için eğitim programlarının yapılmasına, geliştirilmesine, uygulanmasına danışmanlık yapacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

b) Görevleri

Beslenme eğitimi uzmanı;

- 1) Öğrencilerin beslenme sorunlarını, beslenme alışkanlıklarını, bunların eğitimlerine etkilerini araştırır.
- 2) Beslenme eğitimi programlarını, araç gereçlerini geliştirir.
- 3) Beslenme eğitimi programlarının uygulanmasına kılavuzluk eder.
- 4) Beslenme eğitimi konusunda hizmet içi eğitim etkinliklerine danışmanlık eder, bunların hazırlıklarını yapar, bunlarda görev alır.
- 5) Öğrenciler için okullarda verilen yemeklerin beslenme kurallarına uygun olarak hazırlanmasını denetler, değerlendirir ve gereken tedbirlerin alınmasını sağlar.
- 6) Beslenme eğitimi konusunda, velilerle ilişki kurar, onlara danışmanlık yapar, bilinçlenmelerine yardım eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Beslenme eğitimi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Beslenme ve diyetetikte lisans eğitimi görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Beslenme eğitimi uzmanı olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, beslenme, diyetetik, besin bilimlerinde ve beslenme ilkeleri ve besinler, beslenme biyokimyası, toplum beslenmesi ve beslenme hastalıkları epidemiolojisi besin kimyası ve analizi, ana-çocuk beslenmesi, besin kontrolü ve mevzuatı, kurum beslenmesi, besin mikrobiyolojisi gibi dersler almalı ve bunların uygulanmasını yapmalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise beslenme, diyetetik, besin ve eğitim bilimlerinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

9- Halk Eğitimi Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Halk eğitimi uzmanı değişik sistem kurum ve kademelerde halk eğitimi alanında eğitim programları geliştirmeye, eğitim programlarını uygulamaya, değerlendirmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş

uzmandır.

b) Görevleri

Halk eğitimi uzmanı;

- 1) Yetişkinlerin eğitim ihtiyaçlarını ekonomik, toplumsal ve kültürel yapıya uygun olarak belirler.
- 2) Yetişkinlerin eğitim ihtiyaçlarına uygun eğitim programları geliştirir.
- 3) Eğitim programlarını çevrenin özelliklerine uyarlayarak uygular.
- 4) Eğitim programlarının etkin olarak uygulanması için eğitim ortamının, araç gereçlerin hazırlanmasına, insan gücünün sağlanmasına kılavuzluk ve yardım eder.
- 5) Çevredeki üretim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve yerel önderlerle halk eğitim kurumunun ilişkilerini düzenler.
- 6) Halk eğitimi için araştırma, planlama, geliştirme çalışmaları yapar.
- 7) Halk eğitimi programlarını bitirenlerin iş bulmasına, iş imkânları sağlanmasına, teşkilatlanmasına kılavuzluk eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Halk eğitimi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Halk eğitiminde lisans eğitimini görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Halk eğitimi uzmanı olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve halk eğitimi alanında dersler almalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim ve halk eğitimi alanlarında uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

10- Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

a) Uzmanın Tanımı

Ölçme ve değerlendirme uzmanı, değişik eğitim kurum ve kademeleri ile okullarda öğrencinin ilgi, yetenek, tutum ve başarısını ölçüp değerlendirebilecek, öğrenciyi değerlendirme sonuçlarına ve toplumsal ihtiyaçlara uygun eğitim programına yöneltecek düzeyde, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş kişidir.

b) Görevleri

Ölçme ve değerlendirme uzmanı, eğitimin değişik kurum ve kademeleri ile okullarda,

- 1) Öğrencilerin eğitsel sorunlarının çözümü için gerekli olan genel ve özel yetenek testlerinin, standart başarı testlerinin hazırlanması ve geliştirilmesi konusundaki çalışmalara katılır.
- 2) Hazırlanan testlerin uygulanmasını ve sonuçlarının değerlendirilmesini sağlar.
- 3) Öğrencilerin bölüm, program, ders, iş ve meslek seçmelerine, eğitim programlarında yatay ve dikey geçişlerine ilişkin kararlarda öğrencilere ve yönetime ışık tutacak psikometrik verilerin sağlanmasında yönetime yardımcı olur.
- 4) Değerlendirme sonuçlarının, öğrencilerine öğrenme güçlüklerinin belirlenmesinde, öğrencilerin yönlendirilmesinde, öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde kullanılması için, öğretmenlere ve yönetime yardım eder, danışmanlık yapar.
- 5) Ölçme ve değerlendirme konusunda hizmet içi eğitim etkinliklerinin düzenlenmesine katkıda bulunur; gerektiğinde hizmet içi eğitimde görev alır.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Ölçme ve değerlendirme uzmanı olabilmek için yüksek lisans öğrenimi gereklidir. Bu alanda lisans öğrenimi görenler, ölçme ve değerlendirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdırlar. Ölçme ve değerlendirme uzmanı olacaklar,

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde, ölçme ve değerlendirme alanında dersler almalıdırlar.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ölçme ve değerlendirme alanında ve eğitimde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdırlar.

C- Teklifler

- 1) İhtiyaç duyulan uzmanlık dallarında açılmış bulunan lisans ve lisans üstü programların sürdürülmesi ve yeni programların açılması için üniversitelere özellikle, eğitim bilimleri, sosyal ve idari bilimler, sağlık bilimleri vb. fakülte ve bölümlerine tekliflerde bulunulmalıdır.
- 2) İhtiyaç duyulan eğitim uzmanları sayısı yalnız Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ancak eleman yetiştirmede öteki kuruluşların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmak gerekir.
- 3) "Okul Danışmanı" yetiştirilmesinde sertifika programı ile uzman yetiştirilmesi sakıncalı olacağından, bu yol yalnız bu alanda hâlen çalışanların yetiştirilmesi için izlenmelidir.
- 4) İş deneyimi kazandırmak amacı ile "eğitim planlaması" ve "okul danışmanlığı" uzmanlarının atanmasında, adaylık süresinin iki yıl kadar olabileceği uygun görülmüştür.
- 5) "Mesleki Teknik Eğitim Öğretmenlerinin Eğitimi" adlı teklif komisyonumuzca incelenmiş ve ülke gereksinimleri açısından mevcut eğitim uzmanlarına "okul işyeri ilişkileri uzmanı"nın da eklenmesi uygun bulunmuştur.
- 6) Raporda mevcut uzmanlık alanlarına okul kütüphanelerinin daha iyi çalıştırılması amacıyla bir "okul kütüphaneciliği uzmanlığı" eklenmesi teklifi benimsenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. Öğretmen ve Uzmanların Hizmet İçi Eğitimi

Bir toplum, varlığını sürdürebilmek için üyelerini amaçlarına göre yetiştirmek zorundadır. Bu zorunluluk, bireylerin içinde buldukları topluma uyma, eksikliklerini giderme, morallerini yükseltme, kişiliklerini geliştirme, mesleki yeterliklerini artırma ve yükseltme gibi çalışmaların gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmasını kapsar. Bu yetiştirme fonksiyonunun başarısı, eğitim imkânlarının sağlanmasına bağlıdır. Toplumun üyeleri için düzenlenecek eğitim, üyelerin ömür boyu yararlanabilecekleri sürekli bir eğitim olmalıdır. Günümüzde eğitim süresinde gözlenen iki temel değişme;

- 1- Örgün eğitime elden geldiğince erken yaşlarda başlama
- 2- Eğitim sürecini bireyin tüm yaşamını kapsayacak biçimde genişletmedir.

Eğitimin, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın etkili bir aracının "itici güç" olduğu artık tartışılmamaktadır. Kalkınma, öz olarak toplumun ve bireylerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi biçiminde algılandığında, bu sonuç, toplumdaki kamu ve kurumların gerçekleşen amaçlarının toplamı olarak görülebilir. Eğitim teşkilatı, hızla değişen, her anlamda kaynakların kit olduğu bir toplum içinde çalışmak durumundadır. Eğitim sisteminin ürünleri diğer sistemleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bilginin üretilmesi ile uygulamaya aktarılması arasındaki sürenin giderek kısalması ve yoğunlaşması, Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim içeriklerinde önemli değişmelerin gözlemlendiği, bunların birbirleriyle bütünleşme oranlarının giderek arttığı, söylenebilir.

A- Millî Eğitim Bakanlığı'nda Hizmet İçi Eğitimin Gerekliliği

- 1- Millî Eğitim Bakanlığı, gerekli eğitim teşkilatını kurmak; personelini yetiştirmek; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyici, çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine uygun eğitim kurumları açmak, eğitim kurumlarının gelişen eğitim teknolojilerine, program ve yöntemlerine uygun olarak sağlamak ve geliştirmekle görevli bir teşkilattir.
- 2- Millî Eğitim Bakanlığında, personelin hizmet içinde eğitimi önemli bir konu olarak ele alınmaktadır.

- 3- TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ'ni; okul sistemi, programlar, öğrenci akışı ve öğretmen yetiştirme boyutlarında düzenleyen X. Millî Eğitim Şûrası;
- a) Modelin gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi
b) Her tür ve düzeydeki eğitim kurumu, öğretmen, yönetici ve müfettişlerin, kurumun görev özellikleri ve ihtiyaçları yönünde hizmet içi eğitim yoluyla yeni sisteme göre yetiştirilmesi
c) Öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesinde belirli bir hizmet öncesi eğitimi ile yetinilmeyerek meslek eğitimine hizmet içinde de bir süreklilik kazandırılması ve mevcut öğretmenlerin hizmet içi eğitimle modele uyarlanması ilkelerini benimsemiştir.
- 4- Devlet Memurları Kanunu kamu kesiminde çalışan devlet memurlarının hizmet içinde eğitimlerinin düzenlenmesi ve gerçekleştirilmesi görevinin ilgilinin kurumu ile Devlet Personel Dairesinin ortak sorumluluğuna vermiştir.
- 5- 4489 sayılı Kanun, devlet memurlarının yurt dışındaki hizmet içi eğitiminin esaslarını düzenlemektedir.
- 6- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, eğitimin bu düzeyindeki öğretmen ve müfettişlerin hizmet içinde yetiştirilmesini öngören hükümler içermektedir.
- 7- Türk millî eğitim sistemini amaç, yapı ve işleyişi belirleyen Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin, hizmet içi eğitimle adaylık süresince yetiştirilmelerini, daha üst öğrenim görmelerini öngörmektedir.
- 8- Tüm bu yasal zorunluluklara rağmen 1960 yılından bu yana kuruluş olarak var olan Millî Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim alt sistemi olan Hizmet İçi Eğitim Dairesi teşkilat yapısı, kadro, program ve uygulama yönünden kurumun ve personelin beklentilerini gereğince karşılayamamakta ve bireyin özlük hakları ve kurumun verimliliği açısından yeterince değerlendirilememektedir.

B- Hizmet İçi Eğitim Kavramı

Hizmet içi eğitim, millî eğitim sisteminin ana modelinin boyutlarından birini oluşturur. Bu nedenle, hizmet içi eğitim, eğitim sisteminin bütünü ile yakından ilişkilidir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim terimleri bir bütünün iki parçasının anlatımı amacıyla kullanılmıştır.

Hizmet içi eğitim, maaş veya ücret karşılığı çalışan personele (öğretmen, yönetici ve diğer görevliler) görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmaları amacıyla yapılan eğitimidir.

C- Hizmet İçi Eğitim Türleri

Uygulanacak hizmet içi eğitimin amacı bireye verilecek olan hizmet içi eğitimin türünü de belirler. Ayrıca, bireyin yetenekleri, personelin çalışacağı alan, teşkilatın personel ihtiyacı da bu belirlemenin etkenlerindedir. Soruna bu açıdan bakıldığında öğretmenler ve diğer eğitim personelinin hizmet içi eğitim türleri olarak şunlar sıralanabilir:

1- Stajyerlik Eğitimi

Bu hizmet içi eğitim türü, göreve yeni başlamış ya da teşkilata yeni girmiş personel için düzenlenir. Genellikle bu tür eğitim süresinin sınırları belirlenmiştir. Adaylık veya stajyerlik olarak adlandırılan bu sürede bireyin ve kurumun yükümlülükleri yönetmeliklerde belirlenmiştir. Temel veya hazırlık eğitimi sonunda birey kurumun amaçlarını tanır. Kurum içindeki yerini, görevlerini, haklarını bilir. Kendi yetenekleri ile kurumdaki görevleri arasında bir ilişki kurar. Kuramsal bilgilerine uygulama ortamı bulur. Kuramsal tutum ve davranışlar kazanır, çalışma ilkelerini öğrenir ve bunlara uyum yapar.

Adaylık eğitimi süresince aday ilgili olduğu her tür kurumsal etkinliğe katılır. Kontrollü sorumluluklar alır, özellikle gezi, gözlem, küme çalışması, uygulama ve mesleki toplantılara etkin olarak katılır.

2- Geliştirme Eğitimi

Mesleğe asaleten atanan personel için düzenlenen hizmet içi eğitimidir. Bu eğitim yoluyla personel, hizmet öncesi eğitimi süresince kazandığı bilgi ve becerilerden geçerliğini, etkinliğini yitirenlerin yerine yenilerini kazanır.

Özellikle, kurumda yapılması düşünülen değişmelerin öncesinde ya da yeni uygulamaları gerektiren kararların arkasından bu tür eğitimle, gerekli koordineyle teşkilatta yeni bir denge sağlanabilir.

Geliştirme eğitimi, her düzeyde, birey ya da kümelerle yönelik olabilir. Ancak bu eğitim kapsamına alınacak personelin girişte seçilmesi, eğitim süresi içinde ve sonunda değerlendirilerek başarı düzeyinin belirlenmesi zorunlu olmalıdır. Eğitimin değerlendirilmesi sonucunda programın, türüne ve süresine göre kredi, başarı veya katılma belgesi verilir.

Geliştirme türü hizmet içi eğitimin amaçları, ilkeleri ve ölçütleri Bakanlık merkez teşkilatınca tespit edilir. Çerçeve eğitim programları bölge eğitim merkezlerince hazırlanıp okul, ilçe, il ve bölge düzeylerinde programlar uygulamaya aktarılır.

Geliştirme türü ve alanı ile ilgili uzman personelden de yararlanmayı mümkün kılacak bu tür hizmet içi eğitimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinden hizmet içi eğitim merkez ve birimleri ile ilgili kurumların eğitim yöneticileri ve müfettişleri yükümlüdür.

3- Yükseltme Eğitimi

Kurum içinde üst kademelere hazırlanacak personel için düzenlenir.

Bu tür hizmet içi eğitim için, kurumda çalışan personelin, belirli bir süreye ilişkin değerlendirilmeleri sonunda;

- a) Öngörülen başarı ölçütlerine ulaşması
- b) Bir üst görevin gerektirdiği yeterlikleri kazanabileceği kanısını vermesi
- c) Yükselmeye istekli olması ön şarttır.

Yükseltme eğitimi sonunda, kurumun ihtiyaç duyduğu üst düzey kadroları için akademik nitelikli ve nicel boşlukları dolduracak yeterli personel sağlanır. Öğretmenlerin yükseltme istekleri uyandırılır.

Yükseltme eğitimi Bakanlıkça tespit edilmiş amaç ve ilkelere uygun olarak tümüyle üniversitelerle iş birliği hâlinde çalışan bölge eğitim kurumlarının yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilir. Eğitim sonunda başarılı olanlara diploma, kredi belgesi ya da sertifika verilir. Böylece hizmet içi eğitim etkinliklerinin verimliliği artırılmış olur.

4- Alan Değişirme Eğitimi

Bir alanda verilen hizmet öncesi eğitim, benzer bir görev alanı için temel oluşturuyorsa, ikinci alan için gerekli personelin hizmet içi eğitim yoluyla yetiştirilmesi teklif edilebilir. Günümüzde çeşitlenen uğraş alanlarının her biri için bir hizmet öncesi eğitimden söz etmek mümkün değildir. Bu hem zaman alıcı hem pahalı bir tekliftir.

Tamamlayıcı türde olan bu hizmet içi eğitimin esas amacı kurumun değişik alanlarındaki uzman personel ihtiyacını kurum içinden kısa sürede sağlamaktır. Diğer amaç, bireyin değişik alanlardaki yeteneklerini geliştirmek, işten sağladığı maddi ve manevi doyumu yükseltmektedir. Öğretmenlerin, okul danışmanı, okul işyeri ilişkileri uzmanı gibi diğer uzmanlık alanları için yetiştirilmeleri bu tür eğitime örnek olarak gösterilebilir.

Bu eğitim türünün ölçütleri ve çerçeve programları Bakanlıkça tespit edilir. Gerçekleştirme yükümlülüğü üniversitelerle iş birliği hâlinde çalışan bölge eğitim kurumlarındadır. Alan değiştirme, eğitim, teşkilat içinde olduğu gibi, personelin başka kurumların amaçlarına uygun uzmanlık kazandıran hizmet içi eğitim programlarına katılması sağlanarak teşkilat dışında da gerçekleştirilebilir.

Bu eğitime girişte zorunlu seçme sürecinin olması, diploma ya da sertifika ile sonuçlanması ve personelin yetiştirildiği uzmanlık alanında istihdam edilmesi temel ilkeler olmalıdır.

D- Millî Eğitim Bakanlığı'nda Hizmet İçi Eğitimin Amaçları

Hizmet içi eğitim türlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nda uygulanması ile ulaşılmak istenen amaçlar şunlardır:

- 1- Hizmet öncesi eğitimden gelen personelin kuruma uyumunu sağlamak.
- 2- Personelle Türk Millî Eğitimini, okulun, derslerin amaçlarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş, uygulamada birlik kazandırmak.

- 3- Mesleki yeterlik açısından hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak.
- 4- Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi beceri ve tutumları kazandırmak.
- 5- Personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek.
- 6- İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst düzeylerine geçişlerini sağlamak.
- 7- Değişik eğitim alanları için yan geçişler sağlayacak tamamlama eğitimi yapmak.
- 8- Türk Millî Eğitim Politikasını algılamada bütünlük kazandırmak.
- 9- Eğitime ilişkin temel ilke ve teknikleri uygulama birliği sağlamak.
- 10- Eğitim sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmak.
- 11- Bilim, Teknoloji, Ekonomi ve giderek iş hayatında meydana gelen değişme, gelişmelere öğretmen ve uzmanların uyumunu sağlamak.

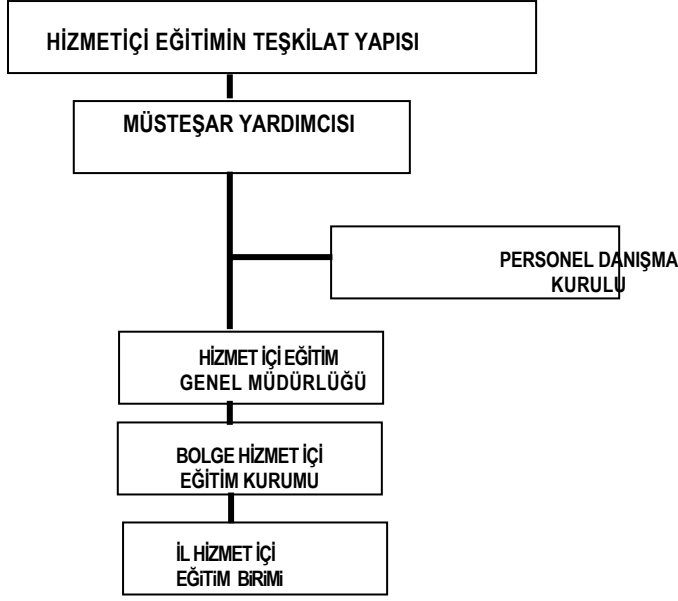
E- Millî Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesinin Fonksiyonları

Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısı içinde uygun bir konuma yerleştirilen ve uygun nitelikli personel ile kadrolu hizmet içi eğitim dairesinden beklenen fonksiyonlar şunlardır:

- 1- Hizmet öncesi eğitimden geçerek, eğitim teşkilatına girmiş personelin tümünü teşkilattan ayrılıncaya kadar hizmet içi eğitimin kapsamında bulundurmak.
- 2- Mevcut personelin, Türk millî eğitim sisteminin Millî Eğitim Şûrası kararları ile belirlenen yeni modele uyarlanmasını sağlamak
- 3- Bilim ve uygulamadaki gelişmelerin eğitimde ortaya çıkardığı yeni alanlara hizmet içinde eleman yetiştirmek
- 4- Eğitim Teşkilatında görevli personeli belirlenen politikalar yönünde geliştirmek ve bütünlüştürmek
- 5- Personelin hizmet içinde yenileşmesi, gelişmesi ve yükselmesini kurumsallaştırmak
- 6- Her tür hizmet içi eğitim programlarının uygulanabilmesi için eğitim sisteminin imkânlarından yararlanarak gerekli tesisleri kurmak
- 7- Hizmet içi eğitimi her düzeyde planlamak, teşkilatlandırmak, kadrolandırmak, donatmak ve denetlemek
- 8- Hizmet içi eğitim konusunda danışmanlık hizmeti vermek, Hizmet içi eğitim eksikliklerinde ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak
- 9- Hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin temel ve uygulamalı araştırmalar yaptırmak
- 10- Hizmet içi eğitim etkinliklerinin ülke düzeyinde değerlendirmesini yapmak
- 11- Araştırma ve değerlendirmelerin sonuçlarından yararlanarak hizmet içi eğitim, program, yöntem ve araçlarını geliştirmek
- 12- Hizmet içi eğitim programlarına katılanları izlemek, kayıtlarını tutmak
- 13- Öğretmen ve eğitim uzmanlarının bilim, teknoloji, ekonomi ve iş hayatındaki değişme ve gelişmelere uyumunu sağlamak amacıyla gerekli öğretimi ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak düzenlemek

F- Hizmet İçi Eğitimin Teşkilat Yapısı

Öngörülen fonksiyonları yerine getirerek, amaçları gerçekleştirecek teşkilatın yapısı dört düzeyde düşünülmüştür.

1- Personel Danışma Kurulu

Görevleri Bakanlığın tüm personeli için; hizmet içi eğitimin ana politikalarını tespit etmek, yetiştirme ölçütlerini, sosyal hakları belirleyerek Hizmet içi Eğitim Dairesine danışmanlık yapmak.

Teşkilatlanma : Bir müsteşar yardımcısının başkanlığında bakanlığın genel müdürleri ile bölgesel düzeyde hizmet içi eğitim görevi verilen kurumların müdürlerinden oluşur.

2- Hizmet içi Eğitim Merkez Teşkilatı

Görevleri ülke düzeyi ve yurt dışı için hizmet içi eğitim çerçeve programları hazırlamak, hizmet içi eğitim türlerine giriş ve bunlara ilişkin hizmet içi eğitim belgelerinin geçerliklerini tespit etmek. Hizmet içi eğitim için insan ve parasal imkânlarını sağlayıp ülke düzeyinde planlamak; uygulamaları değerlendirmek; bu alanda temel ve uygulamalı araştırma yaptırmak, uzmanlık ve danışma hizmetleri ve ilgili kurumlar arasında koordinasyon sağlamaktır.

Teşkilatlanma: Öğretmen ve diğer eğitim personelini yetiştirmekle görevli bir genel müdürlük olarak teşkilatlanır.

3. Bölge Hizmet içi Eğitim Kurumları

Görevleri: Kendi bölgelerindeki personel için yükseltme, tamamlama ve geliştirme eğitimlerini programlamak, uygulamak ve değerlendirmek, diploma, kredi, sertifika ve belge vermek, araştırmalar yapmak, hizmet içi eğitim ile hizmet öncesi eğitimi bütünleştirmektir.

Teşkilatlanma: Bölgenin personel ve fiziki imkânları en uygun öğretmen yetiştiren Yükseköğretim Kurumunun sorumluluğunda ve teşkilat yapısı içinde düşünülmelidir. Öğretmen Yetiştirme Kurumu bu amaçla "hizmet içi eğitim uzmanlık" kadroları ve donatımı ile desteklenmelidir.

4- İl Düzeyinde Hizmet İçi Eğitim Birimi

Görevleri: İl düzeyinde görevli personel için geliştirme ve adaylık programları düzenlemek, uygulamak, değerlendirmek, ilçe ve okul düzeyinde hizmet içi eğitim teşkilatlanmasını ve işleyişini sağlamak, bu düzeyler için uzmanlık hizmetleri sağlamak, il içinde aday öğretmenlerin yetiştirileceği okulları belirlemek ve bunları geliştirmek, hizmet içi eğitimde başarılı olanlara kredi, sertifika ve belge vermektir.

Teşkilatlanma: İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yapısı içinde "Eğitim Programları ve Personel Yönetimi" birimleri arasında koordinasyon sağlayan bir büro olarak düşünülebilir. Çalışmalarda yaygın eğitim etkinliklerini düzenleyen birim ile birlikte il içindeki öğretmen yetiştirme kurumunun iş birliği de esastır.

G- Uygulama İlkeleri

- 1- Bakanlık merkez teşkilatında Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Personel Genel Müdürlüğü ile yakın bir iş birliği içinde çalışmalı, çeşitli hizmet içi eğitim programlarına katılanların kayıtları tutulmalıdır.
- 2- Hizmet öncesi personel yetiştirme modeli ile, hizmet içi eğitim modeli bütünleştirilmelidir.
- 3- Hizmet içi eğitimin düzenlenmesi özel bir deneyim gerektirdiği için, görev öncesi bir hazırlık eğitimine tabi tutulmalıdır.
- 4- Aday personelin yetiştirilmesine öncelik verilmelidir. Bu konuda, gerekli etkinliğin sağlanması için "Toplu Hizmet içi Programları" uygulanmalıdır.
- 5- Personelin, adaylık sürelerini, bu amaçla tespit edilmiş okullarda (aday okulları) geçirmeleri esastır. "aday okulları" nın belirlenmesi çevre şartlarına uygun olarak kadrolandırılıp donatılması görevi illere verilmeli, bu çalışmalarda öğretmen yetiştiren kurumlarla iş birliği sağlanmalıdır.
- 6- Hizmet içi eğitim düzeyleri kendi içinde bir hiyerarşi oluşturmalıdır. Bir alt düzeydeki hizmet içi eğitime katılıp başarılı olma, bir üst düzeydeki hizmet içi eğitime girişin ön şartı olmalıdır.
- 7- Uzmanlık alanlarında dikey ve yatay geçişler öncesinde ve görevin ilk yılında, personel, yeni görevleri ile ilgili hizmet içi eğitimi kapsamına alınmalıdır.
- 8- Hizmet içi eğitim sonunda verilen belgelerin (sertifika, diploma vb.) ileri özlük hakları kazandırması sağlanmalıdır.
- 9- Yükseköğretim kurumlarında özellikle tamamlama ve yükseltme düzeylerinde düzenlenecek uzun süreli hizmet içi eğitimi çalışmaları için, belli ölçütlere göre seçilmiş personele, maaşlı izin verilmelidir.
- 10- Bölge düzeyinde, yüksek eğitim kurumlarında yapılan alan değiştirme ve "yükseltme" türü eğitimler için personelin bağlı olduğu kurumca "harç" türü bir ödeme yapılması öngörülmelidir.
- 11- Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı (Genel Müdürlüğü) hizmet içi eğitim ihtiyacının tespiti, programların hazırlanması ve uygulanmasında Bakanlığın ilgili birimleri ve diğer kurumlar ile koordinasyon sağlanmalıdır.
- 12- Hizmet içi eğitimi yıllık planları personel danışma kurulunun görüşü alınarak yürürlüğe konulmalı ve değerlendirilmelidir.
- 13- Hizmet içi eğitimin yürütüldüğü kurum ve merkezlerdeki laboratuvar ve atölyeler verimli çalışma imkânı sağlayacak yeterli araç ve gereçle donatılmış olmalıdır.
- 14- Hizmet içi eğitimin bir parçası olarak öğretmen ve uzmanlara batı dillerinden birini öğrenebilmesi için Devlet Memurları Yabancı Diller Merkezinde daha fazla kontenjan ayrılmalıdır.
- 15- Hizmete girişte hizmet öncesi eğitimi yeterli olmayan (Hızlandırılmış ve benzeri eğitim programlarından mezun olan) öğretmenlerin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesi için gerekli hizmet içi eğitim dairesi (Genel Müdürlüğü) eğitim kurumlarıyla iş birliği yaparak tamamlama eğitimini gerçekleştirmelidir.
- 16- Hizmet içi eğitim faaliyetleri yıl içinde sürekli olmalıdır.
- 17- Hizmet içi eğitim faaliyetleri sonrası alınan kredi sertifika ve belgeler bireyin yükseltme eğitiminde değerlendirilmelidir.
- 18- Öğretmenlerde muhtelif kademelerde yönetici olarak görevlendirilmek üzere seçilenlerin görevin gerektirdiği konuları kapsayan bir programa göre hizmet içi eğitime tabi tutulmaları sağlanmalıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V- Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Teklifleri

A- Sorunlar

1- Öğretmenin Rolü ve Önemi

Eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde, insanların ve toplumun geliştirilmesinde "öğretmen" in rolü çok büyük ve önemlidir. Günümüzde, bilim ve teknolojideki büyük, hızlı değişme ve gelişmeler, toplumun yapısını da hızla değiştirmekte; bunlara paralel olarak, eğitimin amaçlarında, yöntemlerinde ve öğretmenin geleneksel rollerinde de değişimler olmaktadır. Ancak, öğretmenlikte standartların yükseltilmesi, her şeyden önce öğretmenliğin bir meslek olarak kabul edilmesine bağlıdır. Bu ise devletin öğretmenler için eğitim ve çalışma kıstasları getirmesiyle başlar.

2- Ülkemizdeki Durum

Ülkemizde, öğretmen adaylarının "iyi" eğitilmeleri, öğretmenliğin "meslekleştirilmesi", öğretmenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi, yaşayış düzeylerinin yükseltilmesi ve öğretmenliğin gençler için çekiciliğinin artırılması konularında yaygın ve ortak inançlarımız olmasına rağmen bu inançlarımızın, bu alandaki uygulamalarımızı yeterince etkileyemediği görülmektedir.

Öte yandan, toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta; öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek hâline gelmektedir. Bu durum, öğretmenlerin sorunlarına da kaynak olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin statülerine ilişkin sorunlar ağırlık taşımaktadır.

B- Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması

Bu konuda 1982 yılında XI. Millî Eğitim Şûrası'na sunulmak amacıyla 14. 073 öğretmen üzerinde geniş çaplı bir araştırma yapılmıştır.

1- Araştırma aşağıdaki varsayımlara dayandırılmıştır :

- Eğitim, insanın ve toplumun gelişmesi için vazgeçilmez bir hizmet ve önemli bir yatırımdır.
- Eğitimin niteliği ve gelişmesi, büyük ölçüde, öğretim kadrosunun niteliğine (insanı, mesleki, kültürel) ve yeterliğine bağlıdır.
- Eğitim teknolojisinde kaydedilen gelişmeler, öğretmenin verimliliğini ve etki derecesini yükseltir, fakat hiçbir araç ya da yöntem, öğretmenin yerini alamaz.
- Öğretmenin statüsü ile niteliği arasında sıkı bir ilişki vardır. Öğretmenlerin statüleri, dolayısıyla da nitelikleri çeşitli önlemlerle yükseltilebilir.
- Öğretmenlik, özel bir yetiştirme programı yolunda elde edilebilen; özel bilgi, duygu ve hünerlere sahip olmayı gerektiren kendine özgü meslektir.

2- Araştırmada aşağıdaki ilkelere uyulmuştur:

- Öğretmenlerin statüsü, eğitim sisteminin amaç ve hedefleri ile bunlara dayalı olarak belirlenen eğitim ihtiyaçlarına ve eğitimin önem derecesine uygun hâle getirilmelidir.
- Öğretmenlerin çalışma koşulları, etkili bir öğretimi mümkün kılacak, öğretmenlere zevkle ve huzur içinde çalışma imkânları verecek şekilde iyileştirilmelidir.
- Öğretmenlerin maaşları, onların huzur içinde görev yapabilecekleri bir düzeye getirilmeli; öğretmenler arasında ders ücreti nedeniyle meydana gelen gelir farkları giderilmelidir.
- Öğretmenlerin yaşam koşulları yaptıkları işin önemine denk bir düzeye getirilmeli; öğretmenliğin diğer meslekler arasında saygınlığı ve gençler için çekiciliği artırılmalıdır.
- Öğretmenlere, eğitim sürecinin pasif uygulayıcıları olarak değil, eğitim sürecinin ve öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesinde, öğretmenlerin statüsünün yükseltilmesinde görev ve sorumlulukları bulunan ve bu konuda söz sahibi olan, profesyonel meslek adamları olarak bakılmalı; bu amaçla teşkilatlanmaları Devletçe desteklenmelidir.

3- Araştırmada toplanan verilerin analizinden şu sonuçlar elde edilmiştir :

1- İl ve ilçe merkezlerinde öğretmenlere sosyal etkinlikler yeter derecede düzenlenmemekte ve öğretmenler bu tür etkinliklere yeterli ilgi göstermemektedirler.
2- Konut öğretmenler için bir sorundur.
3- İl ve ilçelerde dinlenme ve eğlenme tesisleri yetersizdir. Öğretmenler mevcut tesislerden de yeterince yararlanamamaktadır.

4- a) Mevcut dinlenme tesisleri çeşitli nedenlerle gerektiği gibi işletilmemektedir.
b) Mevcut tesislerin bazı eksikliklerinin giderilmesi ve daha çok öğretmene hizmet eder hâle getirilmesi mümkündür.
c) İllerde öğretmenler için dinlenme tesisi potansiyeli ve bu potansiyeli geliştirme imkânları mevcuttur.

5- İl, ilçe ve köylerde öğretmenler çeşitli sorunlarla yüz yüzedir.
6- Öğretmenlere, kendi mesleğinin dışındaki kamu görevlileri yeterli ilgiyi göstermemektedirler.
7- Öğretmenler için mesleki ve kültürel etkinlikler yeterli sıklıkta düzenlenmemektedir.
8- Kişilik özellikler açısından öğretmenler farklılık göstermektedir.

9- Bölge ve yerleşme merkezlerine göre öğretmenlerin çalışmak istediği yerler değişmektedir.

10- Öğretmenlerin tayin ve nakillerine ilişkin sorunlar ve bu sorunlara yönelik önerilere katılma dereceleri benzerlik göstermektedir.

11- Öğretmenlerin aylık gelirleri ihtiyaçları karşılamada yetersizdir.

12- Öğretmenlerin yaşam koşullarıyla ilgili sorunları benzerlik göstermektedir.

13- Özlük haklarına ilişkin sorunlara öğretmenlerin katılma dereceleri benzerlik göstermektedir.

14- Yaşadıkları çevreye ilişkin sorunlara, öğretmenler benzer derecede önem vermektedir.

15- Eğitim ortamına ilişkin sorunlara öğretmenler benzer derecede önem vermektedir.

16- Denetleme ve rehberliğe ilişkin sorunlara öğretmenler benzer derecede önem vermektedir.

17- Öğretmenlik mesleğinin statüsü ve çekiciliği öğretmen açısından düşüktür.

18- Meslekle ilgili bazı önerilere öğretmenlerin katılma dereceleri benzerlik göstermektedir.

4- "Öğretmen sorunları ve Eğilimleri Araştırması" nda göz önünde bulundurularak XI. Millî Eğitim Şûrasınca benimsenmiş teklifler aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır.

1. Öğretmenliğin Gençler İçin Çekici Hâle Getirilmesi

a) Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci en etkin ve uygun yollarla seçilmelidir. Bugünkü öğretmen liselerinin, öğretmen yetiştirmeye bir taban oluşturacak biçim ve düzeyde düzenlenmesi sağlanmalıdır.

b) Öğretmenliği gençler için çekici bir meslek hâline getirmenin yollarından biri öğretmenliğin statüsünün yükseltilmesidir. Bu görüş ışığında, aşağıdaki ve benzeri önlemler alınmalıdır :

▪ Öğretmenler Günü'nde, okulların açılma, kapanma zamanlarında ve diğer fırsatlarda, öğretmenliği onurlandıran, önemini vurgulayan programlar düzenlenmeli; kamuoyu, bu konuda bilinçli ve duyarlı hâle getirilmelidir.

▪ Başarılı öğrenciler, orta eğitimde başlanarak, öğretmen olmaya özendirilmeli; orta eğitimin son sınıfında öğrenciler için, öğretmenlik mesleğinin önemini, çalışma şartlarını, sosyal haklarını ve özellikle manevi zevkini tanıtıcı faaliyetler düzenlenmeli ve başarılı öğrenciler öğretmenliğe özendirilmelidir.

▪ Öğretmen adayları için, yatılılık, burs, kredi imkânları sağlanmalı; krediler hizmet yapmak suretiyle ödenebilmelidir.

2. Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Yetiştirme

- a) Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumumuzun ihtiyaç ve imkânlarına uygun nitelikte öğretmenler yetiştirebilecek bir düzeye getirilmelidir.
- b) Öğretmenlerin hizmet öncesi programlarında, uygulama faaliyetlerine özel bir önem ve yer verilmeli; stajyerlik döneminde öğretmenlerin yetişmelerini sağlayıcı tedbirler alınmalıdır.
- c) Öğretmenlerin hizmet içinde sürekli yetişmelerine ve kendilerini yenilemelerine imkân verilmeli, bu amaçla kendilerine ders araç ve gereçlerini kullanma, öğretim metotlarını geliştirme konularında sürekli hizmet içi eğitim sağlanmalıdır.
- d) Hizmet içi eğitim programlarını başaran öğretmenlerin bu başarıları, terfi, üst göreve atanma vb. biçimde değerlendirilmeli; ayrıca, bu eğitime kredi verilerek, bunlar zamanla bir sertifikaya dönüştürülebilmeli ve bu kredileri belli ölçütlere göre üst öğretime transfer edilebilmelidir.
- e) Lisansüstü eğitim için, öğretmenlik tecrübesi olanlara öncelik tanınmalı ve öğretmenlikte geçen başarılı hizmet yıllarına objektif yöntemlerle kredi verilebilmelidir. Yüksek eğitim yapmamış öğretmenlerin de hizmet içinde yüksek eğitim yapmalarını sağlayıcı tedbirler alınmalı; öğretmenlikte geçen başarılı hizmet yıllarına yüksek eğitimde ve lisans tamamlama programlarında kredi verilebilmelidir.
- f) Başarılı öğretmenlerin bilgi, görgülerini artırmak ve diğer ülkelerin eğitim sistemlerini inceleme fırsatları yaratmak, yurt içi ve yurt dışında toplu ve bireysel gezi ve gözlem imkânları sağlanmalıdır.
- g) Yabancı dille öğretim yapan okulların öğretmenlerinin kendi üniversitemizde yetiştirilmesine ağırlık verilmeli; ayrıca bu öğretmenlerin ve diğer yabancı dil öğretmenlerinin dış ülkelerde kendi alanlarında yeterliklerini artırıcı imkânlar sağlanmalıdır.
- h) 222 sayılı Kanun hükümlerinde yer alan öğretmenlerin yaz ve güz dönemleri seminer çalışmaları, hizmet içi eğitim faaliyetleriyle birleştirilerek, eğitim, öğretim ve yönetime etkili ve yararlı hâle getirilmelidir.

3. Öğretmenlerin Çalışma Şartları

- a) Öğretmenlerin çalışma şartları izlenmeli; şartların iyileştirilmesine yönelik tedbirlerin alınmasına süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde alınacak tedbirler plan ve programlara bağlanmalıdır.
- b) Öğretmenlerin ve mevcut eğitim imkânlarının, bölgeler, iller ve okullar arasında dengeli dağılımı sağlanmalı; dengeli dağılım için konulan ölçütlerin uygulamalardaki sonuçları ilçe, il ve ülke düzeyinde sürekli incelenerek geliştirilmeli; her okul için asgari tesis, araç gereç çeşidi ve miktarı belirlenerek, bunların sağlanması plan ve programlara bağlanmalı; mümkün olan yerlerde, "gezici laboratuvarlar" denenmeli; mevcut öğretmen, bina, tesis ve araç gereçten azami verim sağlayacak okul büyüklükleri (temel eğitim ve orta eğitim için) belirlenerek bunların gerçekleştirilmesi plan ve programlara bağlanmalı; mümkün olan yerlerde bazı eğitim imkânların belirli merkezlerde toplanması, civar köy ve kasabalardaki öğrencilerin buralara otobüsle gidip gelmeleri üzerinde durulmalıdır.
- c) Öğretmenlerin tayin ve nakilleri ile rotasyonlarına ilişkin kurallar açıklığa kavuşturulmalı; kuralların her öğretmene eşit uygulanması titizlikle kontrol edilmeli; uygulamaların sonuçları değerlendirilerek tayin nakil, rotasyon kuralları sürekli geliştirilmeli ve ihtiyaçlara uyarlanmalı; öğretmenleri tedirgin edecek, maddi ve manevi sıkıntıya düşürecek ve hâla yetkililerce bir tehdit veya cezalandırma amacı olarak kullanılacak katı ve belirsiz kurallardan kaçınılmalı; rotasyonun kolay uygulanmasını sağlayacak maddi ve sosyal tedbirler de birlikte alınmalıdır. Atama ve yer değiştirmelerde aile bütünlüğü korunmalıdır.
- ç) Mahrumiyet yerlerinde çalışmayı özendirici ve ödüllendirici (tazminat, itibari hizmet zammı, çocuklarına yatılılık, öğrenim bursu vb.) tedbirler alınmalıdır. Personel Kanunu'nda öğretmenlerin statülerini yükseltici hükümler getirilmeli ve özellikle öğretmenliğin kendine özgü bir meslek olduğu göz önünde bulundurularak tüm özlük hakları atama ve yer değiştirme gibi durumlarını düzenleyici ayrı bir personel kanunu çıkarılması üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılmalıdır.
- d) Teftiş sisteminde, öğretmenlerin başarısını yükseltmek için, müfettişlerin rehberlik görevlerine ağırlık kazandırılmalı; öğretmenlerin başarılarının pekiştirilmesi, başarısızlıklarının giderilmesi amaçlanmalıdır.
- e) Öğretmenlere verilecek disiplin cezalarına ilişkin kurallar herkes için açık hâle getirilmeli, tahkikatlarda objektifliği sağlayacak tüm tedbirler alınmalı; başka yere nakil, hiçbir zaman bir ceza aracı olarak kullanılmamalıdır; gereksiz disiplin cezasının, öğretmeni kıracağı, meslekten soğutacağı, hatta müteakip bozuk davranışlara davetiye olacağı unutulmamalı; bu hususta yöneticiler bilinçlendirilmelidirler.

f) Öğretmenler okulda rutin işlerden kurtarılmalı; kendilerine meslekleri ile ilgili olmayan konularda görev verilmemeli, eğitim ve öğretimin niteliğini yükseltmeye yönelik bir çalışma içine girmeleri sağlanmalıdır.

g) Öğretmenlerin haftalık ders ve çalışma yükleri, onların görevlerini en verimli düzeyde yürütebilecekleri ölçüde tutulmalı; ders yükleri hesaplanırken, ders hazırlama, araç gereç hazırlama, nöbet kurul, zümre toplantıları, sınıf öğretmenliği, eğitsel kol başkanlığı, ders dışı sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, laboratuvar, ışık hazırlığı, düzenlenmesi, korunması işleri, sınav kâğıdı, ödev okuma, sınıf mevcutları, velilerle, çevre ile ilişkilerde harcadığı zaman, okul aile birliği, okul koruma derneği çalışmalarında harcadığı zaman gibi, öğretmenlerin tüm görevleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

h) Okul yöneticilerinin yetişmelerine önem verilmeli; yöneticiler okulda huzurlu ve verimli bir çalışma ortamı yaratacak bir öğretim kadrosu, öğrenciler ve veliler arasında iş birliği, gönül birliğini sağlayabilecek niteliklere kavuşturulmalıdır.

i) Öğretmenlere mesleklerinde ilerleme imkânları sürekli açık tutulmalı; belli şartları yerine getiren öğretmenlerin,

meslekte en üst yönetim, uzmanlık ve akademik düzeylere yükselebilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda Yükseköğretim Kurumu ile ilgili üniversiteler arasında iş birliği hâlinde, kurallar belirlenmeli; bunlar herkese eşit uygulanmalı; maddi imkânsızlık ve büyük şehirlerden uzakta görevli bulunma, meslekte ilerlemeyi ve üst öğrenim görmeyi engelleyici bir öge olmaktan çıkarılmalı; bu amaçla, öğretmenlere belli şartlar altında maaşlı izinlilik (veya görevlilik) gibi kolaylıklar sağlanmalıdır.

ii) Öğretmenler için onların mesleki niteliklerini ve genel kültürlerini artıracak her çeşit kitaplar (öğretmen kılavuz kitapları, mesleki konulardaki kitaplar ve diğerleri) hazırlanmalı veya satın alınmalı; bunların öğretmenlere parasız verilmesi; bazı temel kitapların da okul kitaplıklarına gönderilmesi sağlanmalıdır.

iii) Öğretmenler, mesleki faaliyetlerini olumsuz olarak etkileyebilecek, onları tedirgin edecek, iş güvencelerini zayıflatacak veya ortadan kaldıracak her çeşit keyfi hareketlere karşı yeterince korunmalı; yönetim öğretmenlere sahip çıkmalı ve bunu her vesile ile belli etmelidir. Öğretmen kanun ve yönetmeliklerine göre hizmet görürken, yönetimin destek ve koruyuculuğunu arkasında hissetmelidir. Öğretmenin kendi teşkilatında saygınlığı sağlanmalıdır.

iv) Öğretmenin kendisinde, yönetimden, çevresinden, kanun, yönetmelik ve programlarla ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan sorunları giderilmeli; öğretmen, öğretme işinde daha aktif bulunma düzeyine getirilmelidir.

1) Kalkınma öncelikli yörelere, denenmiş ve başarılı olmuş öğretmen ve yöneticilerin gönderilmesi için özendirici tedbirler alınmalı, şartlar geliştirilmelidir.

m) Başarılı öğretmenler, maddi ve manevi yönden ödüllendirilmeli; çalışanla çalışmayan arasındaki fark, objektif olarak ortaya konulmalıdır.

n) Yöneticilerin seçim ve atamaları, gerekli yönetmeliklerle objektif ilke ve kurallara bağlanmalıdır.

o) Kadro kanunu çıkıncaya kadar, öğretmenlerin mağduriyetlerini önleyici önlemler kısa süre içinde alınmalıdır.

ö) Temel eğitim okullarının, özellikle köy ilkokullarının her türlü yönetim ve eğitim giderleri devletçe karşılanmalıdır.

4. Hayat Şartları

a) Öğretmenlerin hayat şartları sürekli incelenmeli; iyileştirilmesine yönelik tedbirlere süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde plan ve programlar yapılmalıdır.

b) Öğretmenlerin sayısının diğer mesleklerdekilere göre çok fazla oluşu, öğretmenlerin maaş ve ücretlerini yükseltmeye ve hayat şartlarını iyileştirmeye yönelik sosyal hizmetlerin yerine getirilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasını kısıtlayıcı bir etken olmaktan çıkarılmalıdır.

c) Gelir düzeyleri, öğretmenlerin yaptıkları işin önemine göre belirlenmeli, aynı okulda veya benzeri bir başka okulda birlikte çalışan meslek kademeleri aynı öğretmenlerin şu ya da bu nedenle (örneğin ders ücreti) birbirinden çok farklı para almaları önlenmeli; en üst derece ile en alt derece arasındaki maaş farkı azaltılmalıdır.

ç) Öğretmenlerin kadro tıkanıklığı nedeniyle terfi edememeleri mutlaka önlenmeli; her ne sebeple olursa olsun, kendisinden beklenen hizmeti yapan bir öğretmenin zamanında terfi etmesi sağlanmalıdır. Kadrosuzluk, emeklilikte emsallerinden daha az maaş almaya neden olmamalıdır.

d) Özellikle köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde, yeter sayıda lojman yapılması bir plan ve programa göre sağlanmalıdır. Büyük şehirlerde ve il merkezlerinde ve diğer yerleşim alanlarında öğretmenlere toplu konut yaşamı planlanmalı ve bu projeye ivedilik kazandırılmalıdır.

e) Zorunlu rotasyon durumunda öğretmenlere taşınma giderleri gerçek harcamalara göre ödenmeli; yeni tayin edilen yerde lojman yoksa ve ev sahipleri yıllık peşin kira istiyorlarsa, bu para öğretmenlere devlet bankalarının düşük faizle borç olarak verilmeli.

f) Rotasyona tabi tutulan öğretmenin benzeri okul bulunmayışı nedeniyle yanına getiremediği çocukları yatılı bir okula yerleştirilmeli ve öğretmene "Çocuk okutma yardımı" yapılmalıdır.

g) Kıışı uzun süren yörelerdeki öğretmenlere yapılan yakacak yardımı artırılmalıdır.

h) Büyük şehirlerde çalışan öğretmenlere belediye otobüslerinde indirim yapılmalıdır. Öğretmenlerin hava, deniz ve kara taşıtlarından indirimli olarak yararlanmaları sağlanmalıdır.

i) Öğretmen evlerinin yapımı, bir plan ve programa göre tamamlanmalıdır.

i) Öğretmen ailelerinin tatil aylarında yararlanabilecekleri dinlenme tesislerinin yapımı için, elverişli hazine arazileri belirlenmeli, bunların Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi sağlanmalı ve tesis yapımı, bütçe imkânlarına göre, bir plan ve program dâhilinde sürdürülmelidir. Bir yandan da, elverişli okulların eksiklerini gidererek, dinlenme amacıyla kullanılmalrı sağlanmalıdır. Hâlen bu amaçla kullanılan okulların, daha elverişli hâle getirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

j) Öğretmen çocukları için kreş ve çocuk yuvaları, anaokulları açılması üzerinde durulmalı, bu amaçla, bir geçiş döneminde, mevcut okulların elverişli sınıflarından yararlanılması yolları aranmalıdır.

k) Doğum yapan öğretmenlere, isterlerse, bir öğretim yılına kadar, "maaşsız izin" verilmesi, bu süre içinde diğer sosyal haklardan, yararlandırılmaları imkânları aranmalıdır.

1) Öğretmenlerin sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanmaları sağlanmalı, büyük şehirlerde dispanserler açılmalı ve "öğretmen hastaneleri" kurulması imkânları araştırılmalıdır.

m) Köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlere, yazın dinlenme yerlerinde öncelik verilmeli, ayrıca bu iş hizmet içi eğitim kursları hâline de getirilerek, kendilerine yol parası ve yevmiye verilmesi de sağlanmalıdır.

n) Köylerde görev yapan öğretmenler için belli zamanlarda, bütün öğretmenlerin birlikte olabilecekleri moral geceleri, sorunların tartışıldığı mesleki bilgi ve deneyim alışverişinin yapıldığı toplantılar düzenlenmeli; bu tür etkinlikler süresince de öğretmenler izinli sayılmalıdır.

5. Uzmanlarla İlgili Teklifler

a) Uzmanların görevleri ve çalışma alanları açıkça belirlenmeli ve buna uygun çalışma ortamı yaratılmalıdır. Ayrıca, yöneticiler, uzmanlık alanlarında bilgi sahibi kılınmalıdır.

b) Uzmanlar, uygulama alanlarında yeterli ve etkili olacak nitelikte yetiştirilmeli ve atamalarda bu husus ön planda tutulmalıdır.

c) Uzmanların okuldaki çalışmalara etkin olarak katılabilmeleri için, belirli bir süre öğretmenlik deneyimi kazanmalarına ihtiyaç görülmektedir. Bu nedenle, uzman yetiştirmede en az (5) yıllık öğretmenlik deneyimine sahip bulunanlara öncelik verilmelidir.

ç) Eğitim uzmanlarına alanlarıyla ilgili her türlü araç gereç, kılavuz ve meslek yayınları sağlanmalıdır.

d) Okullarda ve kurumlarda çalışan uzmanlara, diğer personeli tanınan özlük hakları ve ders ücretleri aynı düzeyde verilmelidir.